

**REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
POGLAVARSTVO**

Klasa: 500-05/07-01/03
Urbroj: 2163/1-01/8-07-2
Pula, 23. travanj 2007.

**SKUPŠTINA ISTARSKE ŽUPANIJE
N/r. predsjednika g. Antona Peruška
Dršćevka 3
52 000 PAZIN**

PREDMET: Izvješće o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije s Izvješćem o stanju i trendovima zlouporabe opojnih droga na području Istarske županije

Na temelju članka 59. i 77. Statuta Istarske županije («Službene novine Istarske županije» br. 09/06 - drugi pročišćeni tekst i 14/06) Županijsko poglavarstvo Istarske županije na sjednici održanoj dana 23. travnja 2007. godine donosi

ZAKLJUČAK

1. Prihvaća se nacrt i utvrđuje se prijedlog Odluke o prihvaćanju Izvješća o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije s Izvješćem o stanju i trendovima zlouporabe opojnih droga na području Istarske županije, te je sastavni dio ovog Zaključka.
2. Prijedlog iz točke 1. ovoga Zaključka dostaviti će se Županijskoj skupštini Istarske županije, radi raspravljanja i odlučivanja.
3. Za izvjestitelja po utvrđenom prijedlogu odluke određuju se koordinatrica Županijskog tima zaduženog za provedbu Plana za zdravlje građana Istarske županije, Sonja Grozić-Živolić, članica Županijskog tima zaduženog za provedbu Plana za zdravlje građana Istarske županije Katarina Mešin, dr.med. i predsjednik Županijskog Povjerenstva za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Istarske županije, Ante Ivančić, dr.med.
4. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Predsjednik
Poglavarstva Istarske županije
Ivan Jakovčić

Na temelju odredbi članaka 36. i 76. Statuta Istarske županije ("Službene novine Istarske županije" br. 9/06 – drugi pročišćeni tekst, 14/06) i točke III. Odluke Županijske skupštine Istarske županije o prihvaćanju Plana za zdravlje građana Istarske županije Klasa: 500-01/05-01/05 Urbroj. 2163/1-01/4-05-5 od 01. kolovoza 2005. godine , Županijska skupština Istarske županije na sjednici održanoj dana _____ 2007. godine, donijela je

ODLUKU

1. Prihvaća se Izvješće o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije s Izvješćem o stanju i trendovima zlouporabe opojnih droga na području Istarske županije , te isto čini sastavni dio ove Odluke.
2. Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u «Službenim novinama Istarske županije».

Klasa:
Urbroj:
Pazin,

**REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
ŽUPANIJSKA SKUPŠTINA**

Predsjednik:
Anton Peruško

Dostaviti:

1. Poglavarstvo Istarske županije
2. Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije
3. Pismohrana, ovdje

O B R A Z L O Ž E N J E

I. PRAVNI TEMELJ ZA DONOŠENJE ODLUKE

U članku 36. točka 7. Statuta Istarske županije propisano je da Skupština Istarske županije razmatra i druga pitanja od interesa za Istarsku županiju.

Odredbom članka 76. Statuta Istarske županije propisana je nadležnost Skupštine za donošenje predloženog akta.

Točke III. Odluke Županijske skupštine Istarske županije o prihvaćanju Plana za zdravlje građana istarske županije Klasa: 500-01/05-01/05 Urbroj. 2163/1-01/4-05-5 od 01. kolovoza 2005. godine Poglavarstvo istarske županije zaduženo je Skupštini Istarske županije dostavljati godišnja izvješća o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije

II. OCJENA STANJA I RAZLOZI ZA DONOŠENJE ODLUKE

Sukladno točki III. Odluke o prihvaćanju Plana za zdravlje građana Istarske županije usvojenoj na sjednici Županijske skupštine dana 1. kolovoza 2005. godine Poglavarstvo Istarske županije dužno je dostavljati Skupštini Istarske županije godišnja izvješća o tijeku realizacije Plana za zdravlje.

Budući se Plan tijekom 2005. godine formalno provodio od dana donošenja ovo je prvo izvješće o njegovoj implementaciji u kojemu je obuhvaćen period od kolovoza do kraja 2005. godine te cijela 2006. godina.

U sadržajnom smislu Izvješće je podijeljeno u 6 dijelova: uvodni – opći dio i posebna izvješća za svaki od 5 prioriteta: rano otkrivanje raka dojke, prevencije kardiovaskularnih bolesti, prevencija i liječenje ovisnosti, socio-zdravstvena zaštita starijih osoba i zaštita izvorišta vode za piće. U svakom dijelu istaknute su realizirane aktivnosti i očitovanja na postavljene ciljeve, te financijski aspekti.

Predsjednik Županijske skupštine Istarske županije, g. Anton Peruško, zatražio je temeljem vijećničkog pitanja pripremu materijala za tematsku sjednicu Županijske skupštine na temu problematike zlouporabe droga.

Slijedom iznesenog predlaže se prihvaćanje Izvješća o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije s Izvještajem o stanju i trendovima zlouporabe opojnih droga.

III. TEKST PRIJEDLOGA ODLUKE

Tekst prijedloga odluke sastavni je dio ovoga obrazloženja.

**IZVJEŠĆE O PROVEDBI
PLANA ZA ZDRAVLJE
GRAĐANA ISTARSKJE ŽUPANIJE**

S

**Izvješćem o stanju i trendovima zlouporabe opojnih
droga na području Istarske županije**

Travanj, 2007.

Sadržaj izvješća:

1	UVOD – OPĆI DIO PLANA.....	3
1.1	Najvažnija dostignuća	4
1.2	Realizirane aktivnosti	5
1.3	Organizacijska struktura projekta – pregled radnih grupa po prioritetima	9
1.4	Pregled suradnika / partnera / izvoditelja plana 2005. I 2006. godine.....	10
1.5	Sažetak najznačajnijih rezultata 2005. I 2006. godine - po prioritetima	11
2	PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZA RANO OTKRIVANJE RAKA DOJKE ...	15
2.1	Povećanje dostupnosti mamografije.....	15
2.2	Rad na edukaciji i motivaciji žena da skrbe za zdravlje dojke	16
2.3	Senzibilizacija i edukacija liječnika i patronažnih sestara	17
2.4	Financijski aspekt izvršenja Plana	19
3	PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZA PREVENCIJU KARDIOVASKULARNIH BOLESTI	20
3.1	Edukacija o rizičnim čimbenicima	20
3.2	Bolja ponuda preventivnih programa.....	20
3.3	Rano otkrivanje visokog tlaka.....	21
3.4	Financijski aspekt izvršenja Plana	23
4	PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA PREVENCIJE I LIJEČENJA OVISNOSTI	24
4.1	Unapređenje provođenja primarne prevencije.....	25
4.2	Bolje provođenje sekundarne prevencije	28
4.3	Unapređenje svih službi za liječenje i rehabilitaciju ovisnosti i bolje provođenje programa liječenja.....	29
4.4	Financijski aspekt izvršenja	33
	IZVJEŠĆE O STANJU I TRENDOVIMA ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA NA PODRUČJU ISTARSKE ŽUPANIJE	34
	Dostupnost droga i zapljene.....	34
	Kazneni postupci vezani uz zlouporabu droga	36
	Konzumiranje droga i trendovi.....	36
	Stanje ovisnosti na području županije	38
	Smrtnost ovisnika.....	40
	Zaključak.....	41
5	PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZA UNAPREĐENJE SOCIO-ZDRAVSTVENE ZAŠTITE STARIJIH OSOBA	42
5.1	Podizanje standarda u institucionalnoj skrbi.....	42
5.2	Poticanje vaninstitucionalnih oblika skrbi.....	44
5.3	Uspostavljanje i razvijanje intersektorske koordinacije	45
5.4	Poticanje volontarijata	47
5.5	Financijski aspekt izvršenja Plana	48
6	PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA - PRIORITET VODA	50
6.1	Provođenje administrativnih mjera zaštite vodnih resursa i podizanje ekološke svijesti o očuvanju okoliša	51
6.2	Unapređenje gospodarenja krutim otpadnim tvarima	53
6.3	Unapređenje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda	55
6.4	Podizanje kvalitete vodoopskrbnog sustava.....	56

1 UVOD – OPĆI DIO PLANA

„Plan za zdravlje građana Istarske županije“ prihvaćen je na tematskoj sjednici Županijskog poglavarstva održanoj 03. svibnja 2005. (Zaključak Klasa: 500-01/05-01/05; Urbroj: 2163/1-01/8-05-2), te je prosljeđen Županijskoj skupštini koja ga je usvojila Odlukom od 01. kolovoza 2005. godine, i prvi je takav dokument izrađen u Republici Hrvatskoj. Smatramo ga strateškim dokumentom kojim se definira županijska javnozdravstvena politika u razdoblju do 2012. godine, sa definiranim podciljevima do 2007. godine, na koje se nadovezuju godišnji operativni planovi aktivnosti.

Kao posebne vrijednosti Plana ističemo:

- **multidisciplinarnost** – u postupak izrade ali i implementacije programa osim zdravstva, uključeni su i drugi, sa zdravljem povezani sektori i djelatnosti (regionalna i lokalna samouprava, socijalna skrb, civilni sektor, prosvjeta ...)
- **participativnost** – učešće korisnika/građana naglašeno je u svim fazama Plana, od ispitivanja potreba, izbora prioriteta, do sudjelovanja u njegovoj provedbi i evaluaciji
- **prioriteti** – zbog nemogućnosti istovremenog rada na svim problemima (ograničeni ljudski i materijalni resursi) izabrano je pet županijskih javnozdravstvenih prioriteta, utemeljenih kako na objektivnim zdravstvenim pokazateljima, tako i na mišljenjima stručnjaka ali i samih građana
- **konsenzus** – iako je pristup Planu bio „iz baze“ („bottom-up“), i uz sudjelovanje većeg broja zainteresiranih korisnika i davatelja usluga, pa i politike, oko svih ključnih pitanja postignut je konsenzus

Implementacija Plana započela je, dakle paralelno s njegovom izradom - 2005. godine, a 2006. godina bila na neki način „prijelazna“ - od rada na kreiranju samog strateškog dokumenta bilo je potrebno prijeći na njegovu realizaciju, redefinirati ulogu izvršnog tima i razviti odgovarajuće uvjete za operativnu provedbu planiranih aktivnosti.

Neophodnu podršku (političku, financijsku, materijalnu, stručnu, administrativnu, tehničku i drugu) u provedbi Plana konstantno su pružali Županijsko poglavarstvo Istarske županije, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije, Upravni odjel za prostorno planiranje i zaštitu okoliša Istarske županije, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije i Hrvatska mreža zdravih gradova.

U njegovoj implementaciji sudjelovali su predstavnici zdravstvenih i ustanova socijalne skrbi kao i s njima povezanih djelatnosti, te civilni sektor dokazujući da je međusektorska suradnja neophodna.

Općenito, provedba Plana za zdravlje građana Istarske županije u 2006. godini počivala je na načelu uključivanja svih zainteresiranih koji se problemima zdravlja bave bilo profesionalno, bilo kroz građanski aktivizam kao i druge koji su pokazali interes za suradnju. Među takvima su jedinice lokalne samouprave, javna poduzeća, škole. Neki od županijskih prioriteta prepoznati su kao takvi i na nacionalnoj razini. Ovaj nam je proces izuzetno dragocjen jer smatramo da osigurava sveobuhvatni pristup i provođenje Plana u svim njegovim segmentima - **svi postaju nositelji promjene!**

Opći cilj Plana u promatranom periodu bio je: **“uspostaviti odgovarajuću organizacijsku infrastruktura koja će omogućiti efikasnu provedbu Plana za zdravlje građana Istarske županije u dugoročnom periodu“.**

1.1 Najvažnija dostignuća

Implementacija Plana za zdravlje doista znači ostvarivanje županijske javnozdravstvene politike, a **neka od najvažnijih dostignuća** u njegovoj provedbi tijekom 2005. i 2006. godine, po našoj procjeni, jesu:

- razvoj ljudskih resursa: 175 članova u 21 radnom timu educiranih iz područja upravljanja projektima i/ili u ekspertnim znanjima za izabrane prioritete
- realokacija financijskih resursa: putem programa javnih potreba iz područja zdravstva i socijalne skrbi financijska sredstva ciljano se usmjeravaju u realizaciju Plana za zdravlje
- početak sporazumijevanja sa jedinicama lokalne samouprave – radi iznalaženja područja zajedničkih interesa i moguće suradnje, a sve u cilju racionalnijeg korištenja resursa
- medijsko praćenje provedbe Plana za zdravlje koje je doprinijelo njegovoj vidljivosti
- Istarska županija jedina je u Republici Hrvatskoj osigurala standard od 1 mamografa na 5000 žena starijih od 40 godina
- u generaciji 1959. godine preventivnim radom otkriven je rak kod 5 žena u ranoj fazi bolesti
- prvi put je došlo do pravog povezivanja u radu zdravstvenih djelatnika različitih profila iz Opće bolnice, Zavoda za javno zdravstvo, obiteljske medicine i Istarskih domova zdravlja na području prevencije kardiovaskularnih bolesti.
- u okviru prioriteta ovisnosti inicirano je djelovanje radnih grupa za osmišljavanje, opisivanje i poticanje programa iz relevantnih područja preventivnog djelovanja usmjerenog djeci i mladima: rad funkcionalnih savjetovaništa, programe prevencije ranog pijenja alkohola, programe za uspješno roditeljstvo, programe koji potiču povezivanje vrtića/škola i roditelja, PATHS program učenje socio-emocionalne kompetencije za djecu
- Unaprijeđena je kvaliteta rada u domovima za starije i nemoćne osobe kojima je osnivač Istarska županija i povećan broj usluga u odnosu na nacionalni standard
- Naglašen je trend sve jačeg povezivanja ustanova sa lokalnom zajednicom koja podupire rad postojećih domova ali preuzima i inicijativu za izgradnju novih kapaciteta
- U prioritetu "voda" veliki je broj aktivnosti dugoročnog karaktera i radi se o kapitalnim investicijama koja povezuju tvrtke i uprave u državnom vlasništvu i javna poduzeća u vlasništvu lokalne uprave i samouprave

1.2 Realizirane aktivnosti

Na razini općeg dijela Plana realizirane su slijedeće aktivnosti:

1.2.1 Prezentacija Plana predstavnicima lokalne samouprave, zdravstvenih i socijalnih ustanova, civilnog sektora i gospodarskim subjektima, a radi njihova aktivnog uključivanja u provedbu istog.

Lokalna samouprava:

- pripremljeni su odgovarajući akti i popratni materijali: pozivni dopisi, power-point prezentacije, izvadci iz dijela Plana koji su relevantni za pojedinu jedinicu lokalne samouprave ili druge subjekte s kojima se pregovaralo (npr. patronažna služba, komunalna poduzeća, vodovodi ...), te prijedlozi sporazuma o suradnji
- Plan za zdravlje građana Istarske županije prezentiran je predstavnicima većeg broja jedinica lokalne samouprave

Zdravstvene i socijalne ustanove/gospodarski subjekti/komunalna poduzeća:

- Plan je prezentiran patronažnim sestrama iz cijele Istre koje su okupljene radi sudjelovanja u projektu istraživanja potreba starijih osoba (longitudinalna komparativna studija koja se provodi u 8 Europskih regija u sklopu TTB – suradne mreže Svjetske zdravstvene organizacije)
- Plan je prezentiran širem krugu zdravstvenih i socijalnih profesionalaca iz kojih su se potom regrutirale radne grupe uključene u edukaciju iz „Project Managementa“, te proširile djelokrug rada unutar prioriteta prevencija kardiovaskularnih bolesti i socio-zdravstvena zaštita starijih osoba
- u Pazinu su okupljeni predstavnici vodovoda, komunalnih poduzeća i nevladinih udruga koje se bave zaštitom okoliša, te im je održana uvodna prezentacija u cijeli Plan – širi okvir prioriteta zaštite vode za piće koji će postati domenom njihova daljeg rada

Civilni sektor:

- Javni poziv za prijavu projekata namijenjenih zadovoljavanju javnih potreba iz područja zdravstva i socijalne skrbi radi uvrštenja u Program javnih potreba u zdravstvu i socijalnoj skrbi u Istarskoj županiji pokazao se kao efikasan mehanizam za usmjeravanje korisnika sredstava prema županijskim prioritetima i postavljenim ciljevima. U samom pozivu istaknuto je da će se osigurati financijsku potporu prije svega za projekte kojima se rješavaju prioritetni javnozdravstveni problemi sukladno Planu za zdravlje građana Istarske županije. Na taj način u 2005. godini sufinancirano je 65 projekata (od ukupno prihvaćenih 122), a u 2006. godini sufinancirana su 64 projekta vezana za prioritete (od ukupno 98 prihvaćenih projekata).

Šira javnost:

- Prikazi nekih od značajnijih projekata i dostignuća u implementaciji Plana za zdravlje građana Istarske županije prezentirani su na više stručnih skupova u zemlji i inozemstvu (Europska konferencija javnog zdravstva u Grazu, Europska konferencija o socijalnoj skrbi u Trstu, Dani primarne zdravstvene zaštite u Rapcu, Simpozij „Prostorna distribucija populacijskih kardiovaskularnih rizika u Hrvatskoj“ i dr.) a stručni članci objavljeni su u časopisu Hrvatske mreže zdravih gradova “Epoha zdravlja“ koji izlazi 4 puta godišnje, a osim članovima Mreže distribuirao se i u Saboru Republike Hrvatske
- Novinski članci i drugi medijski prilozi u kojima se prikazivao Plan za zdravlje ili neki njegovi dijelovi bili su tijekom godine prisutni u lokalnim medijima („Istra news“, „Glas Istre“, TV Nova, NIT...)

1.2.2 Formiranje Źupanijskog tima zaduženog za provedbu Plana za zdravlje i radnih grupa po prioritetima, te koordinacija njihova rada

Źupanijski tim zadužen za izradu plana za zdravlje:

- Odgovornost za izradu Plana za zdravlje bila je povjerena Źupanijskom multidisciplinarnom timu u sastavu: Marin Brkarić, zamjenik Źupana; Mr.sc. Gracijela Vretenar, dr. med., članica Źupanijskog poglavarstva i Voditeljica Djelatnosti za unutarnje bolesti Opće bolnice Pula; Prim.dr. Romanita Rojnić, Pročelnica i prof. Sonja Grozić-Źivolić, pomoćnica Pročelnice – stručna savjetnica Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb; dr. Ljubomira Radolović, ravnateljica, Mr.sc. Katarina Mešin, dr. med. Voditeljica službe za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnosti, , dr. Aleksandar Stojanović, voditelj službe za ekologiju, dr. Olga Dabović-Rac, Mr.sc. Danijela Lazarić-Zec, dr. med., voditeljica službe za socijalnu medicinu svi iz Zavoda za javno zdravstvo Istarske Źupanije; mr.sc. Ivan Babić, ravnatelj Centra za socijalnu skrb Labin; Mladen Momćinović, aktivista Centra za građanske inicijative Poreć; ing. Ljiljana Dravec, voditeljica odsjeka za zaštitu okoliša u Upravnom odjelu za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Istarske Źupanije.

Źupanijski tim zadužen za provedbu Plana za zdravlje građana Istarske Źupanije

- Odluku o osnivanju i imenovanju Źupanijskog tima zaduženog za provedbu Plana za zdravlje građana Istarske Źupanije (u daljem tekstu Tim) Źupanijsko poglavarstvo donijelo je 11.04.2006. god. i tada, umjesto Mr.sc. Vretenar i Mr.sc. Babića, Timu pristupaju dipl. oec. Davorka Maras-Tkaćuk, stručna suradnica za ekonomske poslove u Upravnom odjelu za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske Źupanije i prof. Nataša Basanić-Ćuš, koordinatorica Fonda Poreć – Zdravi grad.
- Sukladno navedenom aktu Tim postaje savjetodavno-koordinacijsko tijelo, dakle postepeno gubi izvršne funkcije (za koje se predlaže osnivanje radnih grupa), a pojaćavaju se one logistićke. Unutar tima izvršena ja podjela odgovornosti na naćin da su po dva ćlana odgovorna za jedan prioritet, a procijenjeno je i da je za ućinkovito djelovanje tima neophodna polićićka i ekonomska komponenta
- Nakon osnivanja, Tim je tijekom 2006. godine odrŹao 9 sastanaka. Sastanci Tima odrŹavaju se dva puta mjesećno (prvog i trećeg ponedjeljka u mjesecu) s time da je dnevni red prvog sastanka u mjesecu prilagođen raspravi o jednom od prioriteta, a drugog tekućim poslovima. Na taj naćin na sastancima Tima raspravljano je o prioritetima: kardiovaskularne bolesti, ovisnosti i voda za piće; odnosno o: vizualnom identitetu Plana, prijedlogu smjernica za raspisivanje javnog poziva za Program javnih potreba, Motovunskoj ljetnoj školi unapređenja zdravlja, aktivnostima Radnih grupa po prioritetima, provedbi aktivnosti iz Općeg dijela Plana za 2006., Programskom partnerstvu s Hrvatskom mreŹom Zdravih gradova, kao i o drugim pitanjima od znaćaja za implementaciju Plana za zdravlje.

Radne grupe po prioritetima

- Tijekom 2005. godine i 2006. godine osnovnom Timu pridruŹuju se – kao radne grupe sva već postojeća radna tijela koja su na razini Istarske Źupanije bila ukljućena u rad na problematici vezanoj uz izabrane prioritete, a sukladno planiranim zadacima okupljeni su i novi suradnici i formirane radne grupa, pa trenutno, na implementaciji Plana za zdravlje građana Istarske Źupanije radi 21 radna grupa sa ukupno 175 ćlanova – eksperata iz podrućja zdravstva, socijalne skrbi, prosvjete, vodoopskrbe, djelatnika lokalne samouprave, komunalnih poduzeća, ali i predstavnika civilnog sektora i udruga građana. Ove grupe imaju uglavnom operativni karakter – rješavaju konkretno pitanje/problem i/ili provode manji projekt unutar prioriteta. (*Organizacijska struktura projekta i pregled radnih grupa po prioritetima prikazan je na str. 9.*)

- Svaka radna grupa ima svog voditelja koji direktno komunicira s članom Županijskog tima odgovornim za prioritet. Za većinu novoosnovanih radnih grupa osigurana je odgovarajuća edukacijska podrška (ciljani workshop).

Posebna postignuća

- Jedna od naših radnih grupa - „TQM tim za dijagnostiku i liječenje raka dojke“ osvojila je nagradu Odjela za globalno zdravlje Centra za prevenciju i kontrolu bolesti (CDC, Atlanta, USA) kao najbolji projekt u primjeni. Nagradu je u ime tima u svibnju, na konferenciji održanoj u Cape Townu (Južnoafrička Republika) preuzela Danijela Lazarić-Zec. Svečanost povodom dodjele te nagrade kao i nagrade koju je ista institucija dodijelila Školi narodnog zdravlja Andrija štampar Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskoj mreži zdravih gradova za izvrsnost programa „Rukovođenje i upravljanje za zdravlje“ upriličio je Ministar zdravstva RH u Zagrebu, 9. lipnja 2006. godine.

 THE CDC SUSTAINABLE MANAGEMENT DEVELOPMENT PROGRAM
 3RD BIENNIAL CONFERENCE
 STRENGTHENING GLOBAL PUBLIC HEALTH MANAGEMENT CAPACITY
 MAY 21–26, 2006, CAPE TOWN, SOUTH AFRICA

Applied Management Learning Project Award
 Croatia
 “Improving patient flow process for the early detection of breast cancer in Pula General Hospital,” Public Health Institute of Istria County

Team: Danijela Lazarić-Zec   Marija Tatkovic
       Zoran Cukon   Jolanda Sumbarac
       Romaninovic   Ornela Gruzic-Kukon

Ambulanta za bolesti dojke – projekt skraćivanja trajanja dijagnostičkog postupka kod žena s karcinomom dojke u Općoj bolnici Pula

Svjetsko priznanje istarskom projektu

Uspješno upravljanje kvalitetom (Total Quality Management – TQM) tima koji ne vidi koriste u zdravstvu kako bi uspjeli riješiti probleme u zdravstvu koje žele riješiti. Radom po TQM metodologiji postignuti su sjajni rezultati: u sužavanju 2006. dokumentirani postignuti rezultati projekta „Općina za globalno zdravlje“ u Puli su 2006. godine osvojili nagradu TQM projekta najbolji u najljepši projekat u Istri. TQM tim za zdravlje raka dojke u Općoj bolnici Pula je osvojio nagradu TQM projekta najbolji u najljepši projekat u Istri. TQM tim za zdravlje raka dojke u Općoj bolnici Pula je osvojio nagradu TQM projekta najbolji u najljepši projekat u Istri. TQM tim za zdravlje raka dojke u Općoj bolnici Pula je osvojio nagradu TQM projekta najbolji u najljepši projekat u Istri.

1.2.3 Suradnja s Hrvatskom mrežom zdravih gradova i županijama uključenim u projekt

- Na nacionalnoj je razini u veljači 2006. godine provedena evaluacija programa „Rukovođenje i upravljanje za zdravlje – Zdrave županije“ – dakle projekta Hrvatske mreže zdravih gradova a koji je rezultirao upravo stvaranjem županijskih slika i planova za zdravlje u 15 županija i Gradu Zagrebu. U usporedbi sa svim sudionicima, Istarska županija postigla je najveću razinu oblikovanja i implementacije politike zdravlja. „Vidljiv je pomak nabolje u sve tri funkcije, od procjene zdravstvenih potreba (uz sudjelovanje zajednice), analize determinanti zdravlja, analize potreba vulnerabilnih grupa, analiza adekvatnosti postojećih zdravstvenih i socijalnih resursa, odabira javnozdravstvenih prioriteta, razvoja sveobuhvatnih planova za zdravlje do osiguranja resursa za implementaciju istih.“

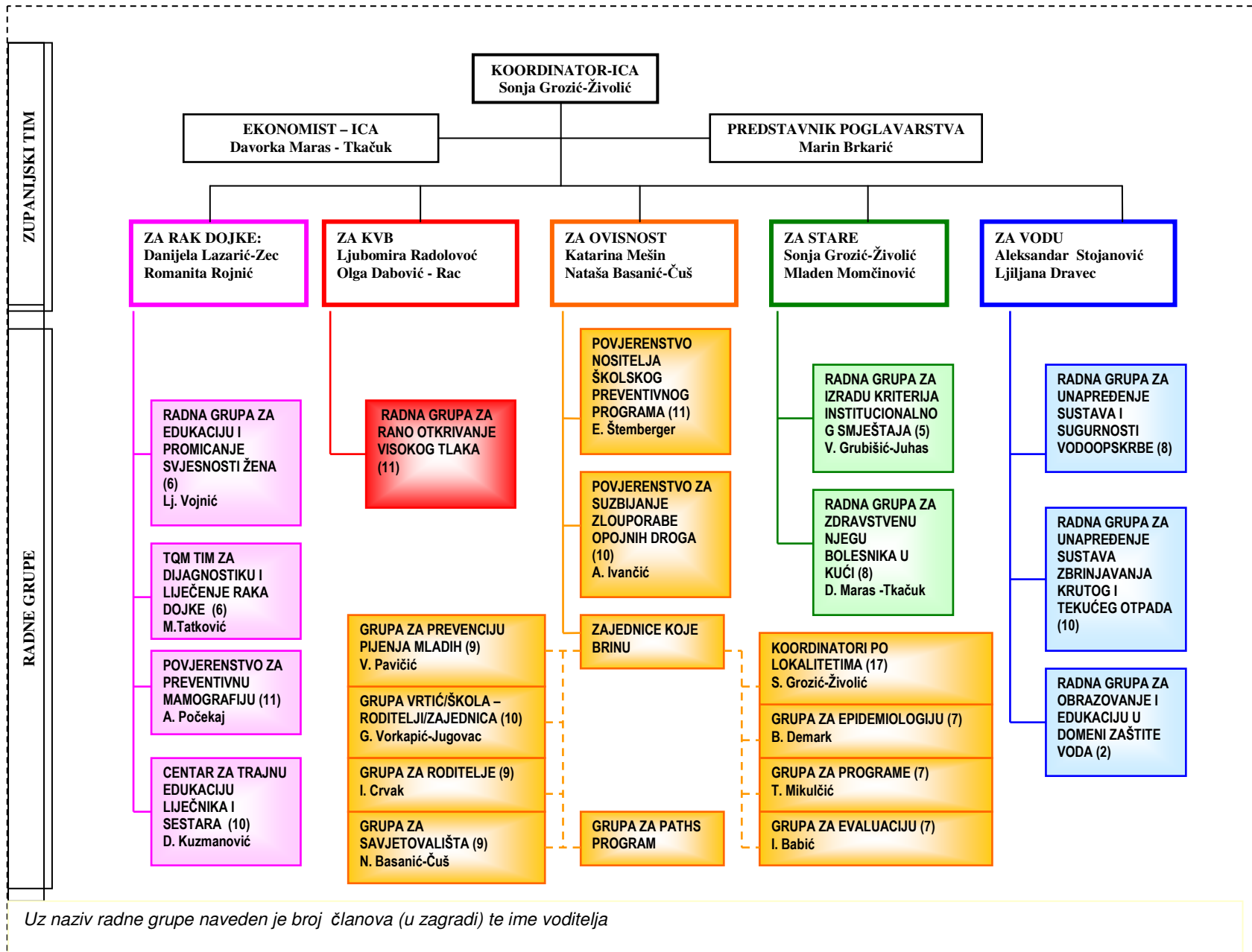
1.2.4 Analiza dostupnih financijskih resursa za financiranje Plana (na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou)

- Preduvjet za razmatranje projekata prijavljenih na javni poziv radi uvrštenja u Program javnih potreba u zdravstvu i socijalnoj skrbi Istarske županije obvezuje angažiranje minimum 10% vlastitih sredstava u odnosu na ukupni proračun projekta, dakle ulaganje vlastitih sredstava u provedbu projekta za što se u prethodnom razdoblju potraživalo financiranje iz proračuna u 100% iznosu.
- Jedan od kriterija za vrednovanje prijavljenih projekata na javni poziv je prepoznatljivost i prihvaćenost projekta u širem okruženju što podrazumijeva podršku jedinica lokalne samouprave ili financijsku potporu iz drugih izvora.
- Započeto praćenje financijskih ulaganja po prioritetima i izvan Proračuna Istarske županije (kroz radne timove, sastanci s jedinicama lokalne samouprave)

1.2.5 Izrada vizualnog identiteta Plana i načina njegova promoviranja (marketing)

- Zbog nedostatka namjenskih financijskih sredstava tijekom 2006 godine nije izrađen planirani Logo i drugi elementi vizualnog identiteta Plana. Radi unapređenja promotivnih i marketinških aktivnosti u vezi s Planom, Istarska županija, kao i ostale županije u projektu koje imaju slične teškoće zatražila je dodatnu ekspertnu podršku Hrvatske mreže zdravih gradova.

1.3. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA PROJEKTA – PREGLED RADNIH GRUPA PO PRIORITETIMA

1.4. PREGLED SURADNIKA / PARTNERA / IZVODITELJA PLANA 2005. I 2006. GODINE

	<i>Karcinom dojke</i>	<i>Kardiovaskularne bolesti</i>	<i>Ovisnost</i>	<i>Stari</i>	<i>Voda</i>
<i>Regionalna i lokalna samouprava:</i>	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ; Gradovi: Poreč, Labin, Buzet, Rovinj; općine: Raša, Sveta nedjelja, Kršan, Pićan, Vrsar;		Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ; Gradovi: Labin, Pazin, Rovinj, Buzet, općine: Medulin, Svetvinčenat, Vrsar, Višnjana, Kršan, Sveta nedjelja, Tinjan, Sveti Petar u šumi	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ, Gradovi: Pula, Labin, Buzet, Poreč, Rovinj, Pazin	Upravni odjel za održivi razvitak IŽ - Odsjek za zaštitu okoliša; Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ
<i>Zdravstvene ustanove:</i>	Zavod za javno zdravstvo IŽ; Istarski domovi zdravlja – patronažna služba; liječnici primarne zdravstvene zaštite; Opća bolnica Pula – djelatnosti za hematologiju i onkologiju, radiologiju, citologiju, kirurgiju, Ambulanta za dojk	Zavod za javno zdravstvo IŽ; Istarski domovi zdravlja – služba za patronažu, liječnici obiteljske medicine; Opća bolnica Pula – djelatnosti za unutrašnje bolesti i neurologiju, Ambulanta za hipertenziju	Zavod za javno zdravstvo IŽ – služba za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnosti; Istarski domovi zdravlja – Ambulante za ovisnost i liječnici obiteljske medicine; Opća bolnica Pula – djelatnost za duševne bolesti	Zavod za javno zdravstvo IŽ; Ustanova za zdravstvenu njegu u kući „Eleonora“, Ustanova za zdravstvenu njegu u kući Zlatne ruke“, djelatnosti za zdravstvenu njegu bolesnika u kući; liječnici primarne zdravstvene zaštite	Zavod za javno zdravstvo IŽ – služba za ekologiju
<i>Ustanove socijalne skrbi:</i>			Centri za socijalnu skrb Labin i Poreč	Domovi za starije i nemoćne osobe u Novigradu, Puli, Raši i Rovinju, te Buzetu; centri za socijalnu skrb Labin i Pula	
<i>Odgovno – obrazovne ustanove:</i>		Osnovna škola Monte Zaro u Puli, Škola za ugostiteljstvo i turizam u Puli, Srednja strukovna škola E. Kumičić u Rovinju; Predškolske ustanove	Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Dječji vrtići Asando cher, Pazin; Osnovne škole: Buje, Veli Vrh; srednje škole: primijenjenih umjetnosti i dizajna, Talijanska sred.škola Rovinj, nositelji Školskog preventivnog programa		Srednja škola M. Blažine Labin
<i>Nevladine organizacije:</i>	Klub žena liječenih od raka dojke, Liga protiv raka, društvo Crvenog križa IŽ,	Klub rekreativaca u prirodi Pula, Udruga za promociju amaterskog sporta, Udruga umirovljenika Rovinj	Suncokret-Pula, Oaza Rovinj, ZUM Pula, „Projekt Čovjek Nada“, Klub liječenih alkoholičara Umag, Udruga za prevenciju, rehabilitaciju i resosocijalizaciju ovisnika o drogama	Suncokret –Pula; „Senior“ Pula, Savez udruga antifašist. Boraca; Udruga za Alzheimerovu bolest IŽ, . Klub 50+ Veli Vrh; Zdravstveno – rekreativni klub „Breza“; Društvo psihologa Istre; James Joyce Centar; Zajednica umirovljenika IŽ; SUH - podružnica Pula	Zelena Istra, Udruga Put
<i>Ostalo:</i>	Županijsko i gradska povjerenstva za ravnopravnost spolova	Mjesni odbor Veruda Pula,	Fond „Zdravi grad“ Poreč ;Savjetovalište za djecu i mlade Umag; mediji	Fond „Zdravi grad“ Poreč	Vodovodi Pula, Labin, Istarski vodovod, Hrvatske vode, VSI Butoniga, komunalna poduzeća iz Pule, Labina, Poreča, Rovinja, Poreča, Umaga;

1.5. SAŽETAK NAJZNAČAJNIJIH REZULTATA 2005. I 2006. GODINE - PO PRIORITETIMA

RANO OTKRIVANJE RAKA DOJKE			
<i>Početni pokazatelji (2004)</i>		<i>Rezultat na kraju 2005.</i>	<i>Rezultat na kraju 2006.</i>
Mreža mamografa	5 mamografa	7 mamografa u funkciji	Zaokružena mreža mamografa (1 mamograf na 5000 žena iznad 40 god)
Screening mamografije – broj izvršenih pregleda	6917mamografija	9812 mamografija	Obavljeno 12899 momografija
Edukacija žena	1500 žena na predavanjima	2883 žena na predavanjima	2435 žena na predavanjima
Edukacija liječnika i patronažnih sestara	nema	- Uspostavljen Centar za edukaciju, - Provedena 2 tečaja	Provedena 3 tečaja
Organizacijske promjene	Bez posebnih jedinica za dojku	- Ambulanta za dojku pri OB Pula - Virtualno povezivanje službi na ranom otkrivanju raka dojke	- Dijagnostički postupak u OB Pula skraćen sa prosječno 49 na 26 dana - Uvedena „core biopsija“

PREVENCIJA KARDIOVASKULARNIH BOLESTI			
<i>Početni pokazatelji (2004)</i>		<i>Rezultat na kraju 2005.</i>	<i>Rezultat na kraju 2006.</i>
Informiranost građana	Bez posebnih akcija	Tiskano i distribuirano 5000 primjeraka informativno-edukacijskih brošura	
Edukacija o rizičnim faktorima	Nije postojalo	3 predavanja u mjesnim odborima 18 predavanja o zdravoj prehrani u školama	1 predavanja u mjesnim odborima 25 predavanja o zdravoj prehrani u školama
Preventivni programi		138 polaznika škole odvikavanja od pušenja 29 polaznika škole mršavljenja 315 registriranih članova kluba rekreativaca	37 novih polaznika i 22 osobe u suportivnim grupama škole za mršavljenje 265 aktivnih pješaka u Klubu rekreativaca
Organizacijske promjene		Ambulanta za hipertenziju pri OB Pula	Oformljen Tim za prevenciju kardiovaskularnih bolesti

PREVENCIJA I LIJEČENJE OVISNOSTI			
<i>Početni pokazatelji (2004)</i>		<i>Rezultat na kraju 2005.</i>	<i>Rezultat na kraju 2006.</i>
Primarna prevencija	Ne postoji jedinstven i učinkovit model za županiju	Kroz zajednički projekt županije i 12 jedinica lokalne samouprave provedeno je istraživanje rizičnih i zaštitnih čimbenika, oformljeni su lokalni timovi, popisani i evaluirani programi koje financira lokalna samouprava, prikupljeni epidemiološki podaci, osnovan Centar za preventivnu praksu	Izrađen i tiskan informativno-edukativni priručnik u vidu kalendara-rokownika „Zajednice koje brinu“, sa osnovnim teorijskim aspektima prevencije, te podacima o lokalitetima uključenim u projekt
Liječenje ovisnika	Udio heroinskih korisnika uključenih u programe = 57,2 %	Poreč: rad sa 143 ovisnika, 27 novoevidentiranih Pula: rad sa 1025 ovisnika, 178 novoevidentiranih Rovinj: rad sa 30 ovisnika Labin: rad sa 10 ovisnika Detoks jedinica: 62 ovisnika na liječenju Metadonski program	Udio heroinskih korisnika uključenih u programe = 64,2 % Poreč: rad sa 183 ovisnika, 77 novoevidentiranih Pula: rad sa 1094 ovisnika, 192 novoevidentiranih Rovinj: rad sa 103 ovisnika, 15 novoevidentiranih Labin: rad sa 6 ovisnika Detoks jedinica: 67 ovisnika na liječenju Metadonski program
Resocijalizacija ovisnika	Bez posebnih programa	Osnovana udruga za prevenciju recidiva, rehabilitaciju i resocijalizaciju ovisnika	3 polaznika edukacije iz računalstva 4 polaznika edukacije iz slikarstva

SOCIO-ZDRAVSTVENA ZAŠTITA STARIJIH OSOBA			
<i>Početni pokazatelji (2004)</i>		<i>Rezultat na kraju 2005.</i>	<i>Rezultat na kraju 2006.</i>
Domovi za starije i nemoćne osobe	4 javne ustanove sa 615 mjesta	u izgradnji 2 nove ustanove: u Buzetu (41 mjesto) i Poreču (88 mjesta)	5 ustanova u funkciji (656 mjesta) U izgradnji dom u Poreču (88 mjesta) Priprema izgradnje doma u Pazinu
Dnevni boravci za starije osobe	Ne postoje	Otvoreni dnevni boravci u Puli (25 mjesta) i Labinu (10 mjesta)	Dnevni boravci u Puli (25) i Labinu (17) u funkciji, otvoren dnevni boravak u Buzetu (125)
Standard usluge u domovima za starije i nemoćne		viši od republičkog: liječnici (opći i specijalisti) dolaze direktno u dom, organiziraju se radno-okupacijske aktivnosti	viši od republičkog: liječnici (opći i specijalisti) dolaze direktno u dom, organiziraju se radno-okupacijske aktivnosti
Domovi za psihički bolesne odrasle osobe	3 ustanove	u izgradnji 2 zamjenska objekta u Puli (203 mjesta) i Brkaču (91 mjesto)	Dovršena izgradnja u Brkaču (91 mjesto) U izgradnji objekt u Puli (203 mjesta)
Pomoć i njega u kući	59 korisnika	4 programa, 312 korisnika	3 programa, 210 korisnika (program u tijeku)
Dobrosusjedska pomoć	1230 korisnika	2 programa, 1245 korisnika	2 programa , 1245 korisnika
Organizacijske promjene		Centar za gerontologiju pri Zavodu za javno zdravstvo 2 Gerontološka centra (Poreč i Pula) 4 Gerontološka tima (Pazin, Pore, Buzet i Labin)	

ZAŠTITA IZVORIŠTA VODE ZA PIĆE		
<i>Pokazatelji</i>	<i>Rezultat na kraju 2005.</i>	<i>Rezultat na kraju 2006.</i>
Administrativne mjere	Usvojena Odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće	Usvojen je Program zaštite okoliša Istarske županije od strane Skupštine IŽ Uvedena je posebna naknada za sufinanciranje izgradnje sustava javne odvodnje i zaštite voda Istarske županije u zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće
Podizanje ekološke svijesti građana	2000 učenika četvrtih razreda i 1500 učenika šestih razreda osnovne škole; 200 učenika srednje škole	
Gospodarenje krutim otpadom	Završena projektna dokumentacija za odlagalište Jelenčići, te za sanaciju i rekonstrukciju odlagališta Košambra, Kaštijun, Donji Picudo, Cere i Griža	Dovršena je prostorno planska dokumentacija za sanaciju i rekonstrukciju postojećih ne uvjetnih odlagališta komunalnog otpada; Osnovana je tvrtka "Kaštijun d.o.o." Pula, koja će gospodariti ŽUPANIJSKIM CENTROM ZA GOSPODARENJE OTPADOM
Javne odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	Dovršen uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Grada Pazina	Poboljšana je kakvoće vode i okoliša Pazinskog ponora nakon uspješnog rada uređaja za pročišćavanje otpadnih voda grada Pazina i industrije.
Vodoopskrbni sustav	Uz financijsku podršku Hrvatskih voda, IŽ i JLS izgrađeno/rekonstruirano je: Vodovod Labin - zamijenjeno 1091 m (0,2%) zastarjelih dijelova vodoopskrbne mreže Vodovod Pula - zamijenjeno 5532,90 m (0,4%) zastarjelih dijelova vodoopskrbne mreže Istarski vodovod Buzet - izgradio 18 500 m nove mreže na području oko akumulacije Butoniga te dvije crpne stanice - Ladavci i Grimalda, dva rezervara-Pilošćak i Frki te prekidnu komoru Pagubice. U ostalim JLS izgrađeno je 44 704 m vodovodne mreže i dvije HS - Meloni i Škrbani.	Rekonstruiran je azbestno-cementni cjevovod Pula-Rovinj.
Monitoring i informiranje javnosti	Praćenje kakvoće sirovih voda izvorišta koja se koriste u vodoopskrbi, te praćenje zdravstvene ispravnosti vode za piće vrši se kontinuirano uz dostavu izvješća nadležnim tijelima i prezentaciju rezultata na web stranicama	Praćenje kakvoće sirovih voda izvorišta koja se koriste u vodoopskrbi, te praćenje zdravstvene ispravnosti vode za piće vrši se kontinuirano uz dostavu izvješća nadležnim tijelima i prezentaciju rezultata na web stranicama

2 PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZA RANO OTKRIVANJE RAKA DOJKE

2.1 Povećanje dostupnosti mamografije

Nakon što je u 2005. godini zaokružena mreža mamografa te time ispunjena pretpostavka da na 5000 žena iznad 40 godina u Istarskoj županiji imamo po 1 mamograf, pokrenut je pilot projekt besplatnih, preventivnih mamografija, kojom su obuhvaćene žene rođene 1959. godine koje nisu obavile mamografiju u posljednje dvije godine. U 2006. godini dovršena je provedba tog projekta čiju je provedbu osmislilo i koordiniralo Povjerenstvo za preventivnu mamografiju osnovano u 2005. godini pri Istarskim domovima zdravlja (IDZ). Uz ravnateljicu IDZ kao koordinatoricu, u Povjerenstvu su okupljeni specijalisti radiolozi, ing. radiologije i rendgen tehničari koji rade na mamografima sa svih lokaliteta (Pula, Rovinj, Labin, Poreč, Umag, Buzet) te "facilitatori" provedbe programa (predstavnicu županijskog zavoda za javno zdravstvo, pročelnica županijskog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb, predstavnicu IDZ - glavna sestra, financije, administracija).

Žene su pismeno pozivane posebno izrađenim pozivom u najbliži radiološki kabinet po mjestu stanovanja, s brojem telefona radi dogovora oko termina pregleda. Pozivi su slani lokalno iz mamografskih jedinica. Upućeno je ukupno oko 1600 prvih poziva, odnosno oko 800 drugih poziva ženama koje se na prvi poziv nisu odazvale na mamografiju. Svakoj ženi uručen je i edukativni letak o ranom otkrivanju raka dojke.

Radio spotovi o navedenom projektu emitirani su besplatno na nekim lokalnim radio postajama (Istarska radio mreža IRM-a - Arena Radio Pula, Radio Eurostar Umag, Radio Labin Labin, Radio Rovinj Rovinj, Radio Zona Buzet; Radio Pula i Radio Istra Pazin).

U sklopu samog pilot projekta učinjene su 689 mamografije, dok je kod 338 žena dokumentirano da su mamografiju učinile unutar 2 godine. U najrazvijenijim regijama Europe obuhvat od najmanje 70% žena koje su obavile mamografiju smatra se kvalitetno odrađenim programom. Obuhvat žena rođenih 1959.g. veći od 70% postignut je na Buzeštini i Labinštini, dok je na Puljštini postignut obuhvat od 60,85%, na Poreštini 51,55%, Rovinjštini 46,49%, Pazinštini 41,40% i Bujštini 43,51%. Na nivou Istarske županije postignut je obuhvat od 56,27% žena.

Pilot projektom preventivne mamografije rak dojke je otkriven kod 5 žena (2 na Pazinštini, 1 Rovinjština, 1 Poreština i 1 Puljština). Kod niti jedne nisu dokumentirane metastaze, a kod jedne je tumor otkriven in situ (najraniji oblik raka). Prema podacima koji su do sada pristigli u Registar za rak pri Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije, mimo županijskog pilot projekta rak dojke je dijagnosticiran kod još 5 žena rođenih 1959. godine.

Na temelju iskustava pilot projekta mamografije za žene rođene 1959. godine, sredinom 2006.godine bez posebne medijske najave krenulo je pozivanje i odrada mamografija za žene rođene 1960.godine i ona je još u toku.

Tablica 1. Rezultati Županijskog programa preventivne mamografije u 2006. godini

Godište	Pozvano	Odazvano	Odazvano + obavile unutar 24 mj.*	%
1959	1825	689	1027	56,27
1960**	1833	415	784	42,77
ukupno	3658	1104	1811	49,51

*uključene i žene koje su po drugoj osnovi obavile mamografiju

** provedba u toku

U 2006. godini financiraju i neki gradovi i općine (npr. Labin s općinama Raša, Sv. Nedelja, Kršan i Pićan, grad Poreč i općina Vrsar, grad Rovinj, grad Buzet).

U listopadu 2006.g. otpočeo je Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke obuhvatom žena rođenih 1937., 1955. i 1954. godine. Zavod za javno zdravstvo Istarske županije je pismeno pozivao žene, otvorio besplatni telefon, koordinirao provedbu mamografija na terenu, evaluirao rezultate. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je osiguralo tiskanje kuverti i pisanih materijala te troškove poštarine kao i financiranje mamografija. Zavod za javno zdravstvo je uložio rad ljudi te sredstva za uvođenje i mjesečnu pretplatu za besplatni telefon.

U posljednjem tromjesečju 2006. g. u sklopu tog programa pozvano je preko 5000 žena, a nešto manje od 2000 žena je obavilo mamografiju. No kod još 330 žena dokumentirano je da su mamografiju učinile unutar 1 godine. Ukupni odaziv žena za sva tri godišta je 53,1%, a bolji je kod žena mlađih godišta.

Tablica 2. Rezultati Nacionalnog programa u 2006. godini

Godište	Pozvano	Odazvano	Odazvano + obavile unutar 12 mj.*	%
1937	1420	453	599	42,9
1954	1912	717	1021	55,1
1955	1989	801	1131	58,5
ukupno	5321	1971	2751	53,1

*uključene i žene koje su po drugoj osnovi obavile mamografiju

2.2 Rad na edukaciji i motivaciji žena da skrbe za zdravlje dojke

Ovaj rad je provođen:

- aktivnostima Društva Crvenog križa Istarske županije, Kluba žena liječenih od karcinoma dojke «GEA», IDZ – Povjerenstva za preventivnu mamografiju i patronažne službe te Zavoda za javno zdravstvo. U tijeku godine na organizirani vid edukacije odazvalo se oko 1 600 žena te 835 maturanata.
- tiskanjem edukativnog letka (5 000 kom) za disperziju po mamografskim jedinicama

U organizaciji KŽ “GEA” Pula, predavanja na temu “Rak dojke - rana dijagnostika i kirurško liječenje” zajedno s Radionicom samopregled dojki, održana su tijekom 2006. godine u Fažani (2 radionice), Vodnjanu, Galižani, Raklju, Funtani, Sv. Lovreč, Kući skrbi Sv. Polikarp Pula i Vrsaru. Ukupno je prisustvovalo približno 310 žena. U prostorijama GEA-e za članice kluba održana je Radionica o samopregledu te predavanje na temu “Rana dijagnostika karcinoma dojke”. Članicama Inner wheel Kluba Pula također je održano kratko predavanje o samopregledu uz predstavljanje

GEA-e. U emisiji o zdravlju na NIT-u na temu raka dojke i kako ga pobijediti gostovala je predsjednica GEA-e. U novinama i na lokalnim radio postajama redovito se izvješćuje o aktivnostima koje GEA provodi što također doprinosi osvješćivanju i edukaciji žena.

1. travnja 2006. godine održana je na Pulscoj tržnici tradicionalna humanitarna akcija (sedma po redu) "Dan narcisa" kojom se također edukativno utječe na javnost i potiče žene na prevenciju. Tom prigodom podijeljeno je preko tisuću brošura o raku dojke i isto toliko tuš kartica za samopregled.

Zavod za javno zdravstvo je u sklopu tečaja "higijenskog minimuma" održao predavanja o ranoj detekciji raka dojke s posebnim osvrtom i edukacijom o samopregledu dojki. Tečaj su obvezne pohađati osobe koje rade u prometu i proizvodnji namirnica, a u 2006. godini u sklopu tečaja obuhvaćeno je oko 700 žena i muškaraca na tečajevima koji su održani u Umagu, Poreču, Rovinju, Puli i Labinu. U sklopu rada Službe za školsku medicinu također je provedena edukacija o ranom otkrivanju raka dojke i samopregledu dojki za 835 maturanata u Puli, Pazinu i Labinu.

Društvo Crvenog križa Istarske županije provelo je 6 edukacija: 3 za građanstvo (2 u Labinu i 1 u Sv. Lovreču) te 3 po radnim organizacijama (Srednja škola Mate Balote u Poreču, Holcim Koromačno, TE Plomin) na kojima je prisustvovala 81 žena. IDZ – patronažna služba provela je 36 edukaciju: 7 na Labinštini, 4 na Bujštini i 25 na Puljštini na kojima su prisustvovala 453 žene.

2.3 Senzibilizacija i edukacija liječnika i patronažnih sestara

Nastavljen je rad Centra za trajnu edukaciju liječnika o ranom otkrivanju raka dojke. Osnovan je u 2005. godini u suradnji Ambulante za dojku odnosno Odjela za hematologiju i onkologiju Djelatnosti za unutrašnje bolesti Opće bolnice Pula i Lige za borbu protiv raka Pula. U organizaciji Centra organiziraju se poludnevni tečajevi u kojima se obrađene teme od Županijskog plana, dijagnostike, do operacije, fizikalne terapije, kemoterapija, zračenja i psihološkog suporta. Predavači su ugledni liječnici raznih specijalnosti i drugi stručnjaci iz Opće bolnice Pula i Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije. U 2005. godini organizirana su 2, a u 2006. godini 3 tečaja na kojima je prisustvovalo 45 liječnika (većinom obiteljske medicine) i 2 medicinske sestre.

Tzv. TQM tim (tim za sveukupno upravljanje kvalitetom) pri Općoj bolnici Pula je u razdoblju od lipnja 2004.- svibnja 2005. proveo jednogodišnji projekt **skraćivanja prosječnog trajanja dijagnostičkog postupka do operacije u OB Pula** kod žena s rakom dojke s 49 na 26 dana. U sklopu navedenog projekta osnovana je Ambulanta za bolesti dojke pri Odjelu za hematologiju i onkologiju Djelatnosti za unutrašnje bolesti iz koje se žene u slučaju potrebe upućuju u hitnu dijagnostičku proceduru koja u tom slučaju traje u prosjeku 6 dana. Također je uvedena **core biopsije** pod kontrolom mamografa - "**stereotaksija**" i pod kontrolom ultrazvuka. Stereotaksijska biopsija dojke, snižava broj kirurških zahvata. U projekt je uključeno i Savjetovništvo za onkološke bolesnike kako bi pružili **psihološki suport** žena u tijeku dijagnostičkog postupka bolesti dojke, a ugrađena je palijativna skrb za žene u terminalnoj fazi bolesti. Radi bolje koordinacije skrbi o ženi koja je u dijagnostičkom postupku zbog bolesti dojke uspostavljeno je **virtualno povezivanje unutar Opće bolnice Pula**: Djelatnosti za radiologiju (2005.), Djelatnosti za kirurške bolesti (2005.), Djelatnosti za patologiju (2006.) s Ambulantom za bolesti dojke, a u 2006. godini obavljene su i pripreme za povezivanje Djelatnosti za citologiju kao i svih

mamografskih jedinica u ispostavama IDZ (Buzet, Labin, Poreč, Umag i Rovinj). U 2006. nastavljen je okupljanje TQM tima te monitoring trajanja dijagnostičkog procesa do operacije i evaluacija aktivnosti u projektu. Važno je istaknuti da su postignuti rezultati u skraćivanju dijagnostičkog procesa u 2006. ostali nepromijenjeni čime je projekt dokazao svoju održivost.

U ožujku 2006.g. nagrađen je godišnjom nagradom za najbolji primijenjeni projekt (Applied Management Learning Project Award 2006), od strane Odjela za globalno zdravlje, Centra za kontrolu i prevenciju bolesti (Atlanta, SAD) za projekt „Ambulanta za karcinom dojke: Skraćenje trajanja dijagnostičkog procesa kod žena s karcinomom dojke“.

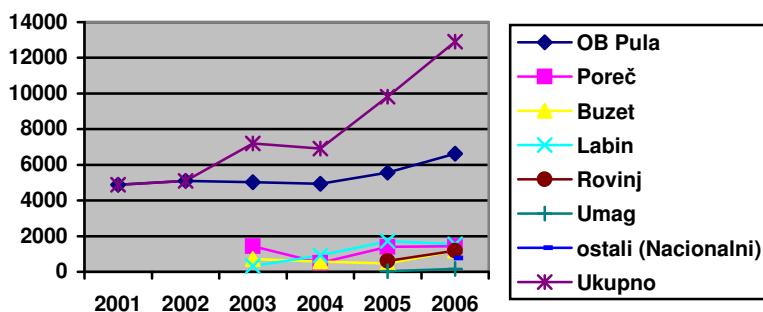
Tablica 3: Indikatori evaluacije postignuća za 2006. godinu

	SCREENING MAMOGRAFIJA	EDUKACIJA I MOTIVACIJA ŽENA	EDUKACIJA LIJEČNIKA
Indikatori	obuhvat žena koje su obavile screening	broj žena na predavanjima	Ambulanta za dojku i Centar trajne edukacije
2004.	0%	1.500	ne postoji
Ostvareni u 2005.	1959.- 51% (rad u tijeku)	2.883	Postoji; održana 2 tečaja
Očekivani u 2006.	70%	3.000	4 tečaja
Ostvareni u 2006.	1959. – 56,27% 1960. – 42,77%	2.435	3 tečaja

Tablica 4: Indikatori evaluacije postignuća za 2006. godinu u odnosu na srednjoročni plan do 2007. godine

	DOSTUPNOST MAMOGRAFIJE	EDUKACIJA I MOTIVACIJA ŽENA	EDUKACIJA LIJEČNIKA
Indikatori	broj žena koje su obavile mamografiju	broj žena na predavanjima	broj kliničkih pregleda dojki u pzz
2004.	6.917	1.500	20.857
2005.	9.812	2.883	20.641
2006.	12.899	2.435	obrada u toku
očekivani 2007.	15.000	2.250	23.985

Vidljiv je porast broja mamografija od početka rada na Planu za zdravlje (2003.g.) do danas. Na slici je naveden broj mamografiranih žena po pojedinim lokalitetima i ukupno, a za 2006. godinu je pod «ostali-Nacionalni» naveden broj mamografiranih žena koje su obavile privatne poliklinike, a u sklopu Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke. Nije nam poznat broj žena koje su mamografiju obavile direktnim plaćanjem.

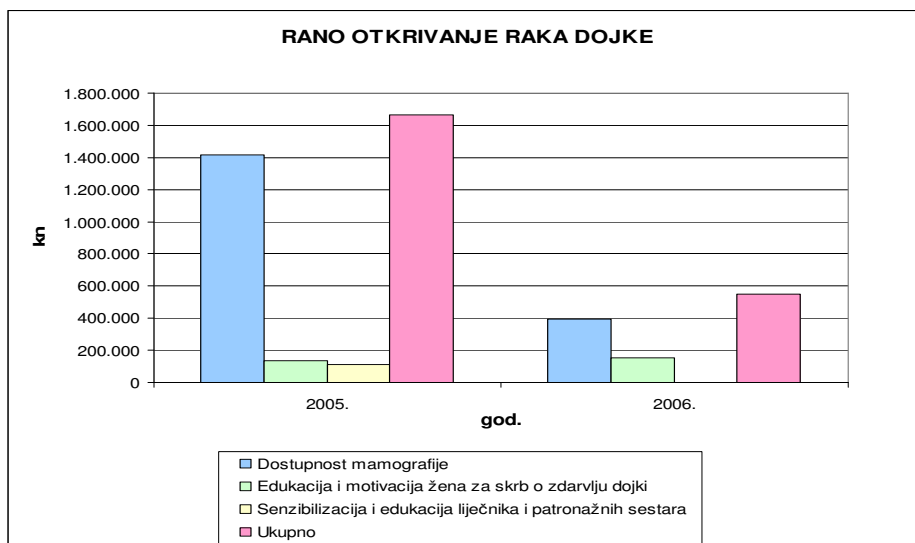

Slika 1. Broj mamografiranih žena od 1998.-2006. godine

2.4. Financijski aspekt izvršenja Plana

RANO OTKRIVANJE RAKA DOJKE	2005.	2006.
1. DOSTUPNOST MAMOGRAFIJE	1.414.110	395.000
1.1. Mamografski aparati	834.110	0
1.2. Screening mamografije - Proračun Istarske županije	360.000	150.000
1.3. Screening mamografije - proračuni jedinica lokalne samouprave	220.000	245.000
2. EDUKACIJA I MOTIVACIJA ŽENA ZA SKRB O ZDRAVLJU DOJKI	138.312	151.640
2.1. Edukacija žena o samopregledu dojke, predavanja, radionice	127.312	115.640
2.2. Limfna drenaža	0	25.000
2.3. Savjetovalište (liječene i operirane žene)	11.000	11.000
3. SENZIBILIZACIJA I EDUKACIJA LIJEČNIKA I PATRONAŽNIH SESTARA	110.000	0
3.1. Edukacija liječnika i patronažnih sestara, ambulanta za bolesti dojke	110.000	0
UKUPNO 1.+2.+3.:	1.662.422	546.640

*sve stavke izvršenja plana odnose se na izvršenje iz Proračuna Istarske županije, osim točke 1.3 kojoj se iskazuje sufinanciranje iz proračuna jedinica lokalne samouprave

3 PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZA PREVENCIJU KARDIOVASKULARNIH BOLESTI

Jedan od prioritarnih javno-zdravstvenih problema u Istarskoj županiji su kardiovaskularne bolesti. U razvijenim zemljama one su vodeći uzrok smrtnosti, a isto vrijedi i za našu županiju, gdje kardiovaskularne bolesti čine ukupno 54% svih smrti. Također su vodeći uzrok hospitalizacija i invalidnosti. Nešto češće oboljevaju osobe muškog spola.

U 2003. godini u dobi 45-64 godine umrlo je 370 osoba, od toga: 37,3% (ili 138 osoba) od kardiovaskularnih bolesti. Najčešće bolesti koje uzrokuju smrt u bolesnika s kardiovaskularnim bolestima su ishemične bolesti srca tj. srčani infarkt i drugi oblici koronarne bolesti (89 osoba) te cerebrovaskularni inzult (24 osobe).

U skladu prevencijom kardiovaskularnih bolesti, a glede rizičnih čimbenika za njihov nastanak (pušenje, nepravilna prehrana, tjelesna neaktivnost, povišeni krvni tlak i drugo), obavljale su se slijedeće aktivnosti:

3.1 Edukacija o rizičnim čimbenicima

Edukaciju o rizičnim čimbenicima za građanstvo, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije je proveo kroz slijedeća predavanja:

- u travnju 2005. održana su tri predavanja o rizičnim čimbenicima - u prostorijama gradskog Crvenog križa u Puli za prosvjetne djelatnike; u OŠ Monte Zaro u Puli, te u MO Veruda za umirovljenike tog djela grada pri čemu je patronažna sestra mjerila tlak. Ukupan broj sudionika je bio oko stotinjak.
- U prosincu 2005. predavanje za umirovljenike i ostale u Rovinju u suradnji sa Udrugom umirovljenika grada Rovinja. Broj sudionika oko 60 -ak.

Imajući u vidu važnost edukacije o pravilnoj prehrani budućih ugostiteljskih i turističkih djelatnika, koji će svojim budućim radom biti neposredno vezani uz pripremu i posluživanje "zdravih" obroka, i na taj način utjecati na prehranbene navike šire populacije, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije obavio je slijedeće:

- od siječnja do svibnja tijekom 2005. obavljeno 14 predavanja i radionica u Školi za ugostiteljstvo i turizam Pula na kojima je bilo prisutno oko 350 učenika. Pri svakom susretu je bilo u prosjeku prisutno 25 učenika.
- od siječnja do svibnja tijekom 2006. obavljeno **13 predavanja i radionica** u Školi za ugostiteljstvo i turizam Pula na kojima je pri svakom predavanju bilo prisutno u prosjeku od 25 do 30 učenika, što ukupno iznosi preko 300 - injak učenika; u srednjoj Strukovnoj školi Eugena Kumičića u Rovinju je održano ukupno 12 predavanja za učenike od 1. do 4. razreda, što je narednih oko 300 učenika.

Pri tome su upoznati sa osnovnim pojmovima o principima pravilne prehrane, a posebno o prehrani adolescenata.

Na kraju svakog predavanja podijeljeni su prigodni letci o prehrani adolescenata. Spomenuti letci su kreirani u Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije.

3.2 Bolja ponuda preventivnih programa

Na području Grada Pule odvijao se rad dvije škole nepušenja, jedna u sastavu Istarski domovi zdravlja Pula (ukupno 76 polaznika), drugi u sklopu Ordinacije obiteljske medicine dr. Heraković i dr. Grkinić (ukupno 62 polaznika, od toga 28 osoba prestalo pušiti, 15 osoba smanjilo broj cigareta).

b) U sklopu Istarskih domova zdravlja Pula, odvija se Škola pravilne prehrane (Škola mršavljenja) koju je pohađalo ukupno 29 polaznika.

c) Pokrenuta je inicijativa za organiziranjem programa pješaćenja i rekreacije u prirodi u Labinu od strane Kluba rekreativaca u prirodi Pula (KRUPP) u suradnji sa Labin Zdravim gradom i planinarskim društvom.

3.2.1 Program unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama

U posljednjih 15 godina Zavod za javno zdravstvo Istarske županije sustavno provodi Program unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama na području cijele Županije te vrši nadzor nad higijensko sanitarnim uvjetima.

Prema Programu zdravstvene zaštite djece, higijene i pravilne prehrane djece u dječjim vrtićima (NN br. 105, od 11. rujna 2002. godine), djeca koja borave 7-8 sati u vrtiću, moraju unijeti 75% od ukupnog potrebnog dnevnog unosa tijekom boravka u vrtiću. To je moguće ostvariti kroz četiri obroka: **zajutrak** (25% dnevnih potreba), **doručak** (10%), **ručak** (30%) i **užina** (10%).

U sklopu navedenog Programa, uzimaju se obroci na kemijsku analizu četiri puta godišnje, te obavlja računska analiza tjednih jelovnika, uz uzimanje briseva čistoće u prostorijama gdje se hrana spravlja i distribuira, izrađuju se prijedlozi jelovnika, korigiraju eventualne nepravilnosti i nakon svakog posjeta piše se izvješće.

Program unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama provodi se u 27 centralnih vrtića, te 25 područnih i 16 privatnih vrtića a koje pohađa oko 2500 djece. Financijsku potporu Programu daju gradovi, općine i Istarska županija.

Važno je istaći da ovakav sustavan način provedbe programa unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama je jedinstven u Hrvatskoj.

Općenito, kvantitativno, prehrana u predškolskim ustanovama na području Istarske županije je optimalna. Učinjeni su tijekom svih ovih godina značajni pomaci u izboru namirnica, te se rabe namirnice u potpunosti u skladu sa preporukama mediteranske prehrane koja je i od Svjetske zdravstvene organizacije prihvaćen kao najzdraviji način prehrane.

U cilju unapređenja kvalitete prehrane predškolske djece potrebni su veliki naponi i kontinuirano provođenje odgovarajućih mjere, napose edukacije. To katkada zahtijeva mijenjanje temeljnih prehrambenih navika (uvođenje novih namirnica, primjena neuobičajenih kulinarskih vještina, tj. drugačiji načini spravljanja obroka), što opet zahtijeva timski pristup te angažiranje svih subjekata, neposredno i posredno vezanih za prehranu predškolske djece (osim osoblja u vrtiću i roditelja potrebno je animirati širu zajednicu, te napose proizvođače i dobavljače).

Smatramo da moramo biti svjesni važnosti relacije prehrana - zdravlje, ako ne zbog nas samih, onda zbog onih na čiju budućnost možemo utjecati i čiju sutrašnjicu možemo učiniti sretnijom.

3.3 Rano otkrivanje visokog tlaka

a) Liječnici u obiteljskoj medicini po pozivu su obavili oko 400 preventivnih pregleda osoba starijih od 50 godina. Ove preglede je financirao HZZO koji je u 2005. godini promijenio kriterije glede dobi (u 2004. godini radilo se o osobama starijim od 45 godina). Ovogodišnji broj obavljenih preventivnih pregleda u odnosu na 2004. godinu je manji. Mogući razlog tome su kriteriji HZZO-a koji navode da se preventivnim pregledima trebaju obuhvatiti one osoba koje u posljednje 3 godine nisu bile kod liječnika. Prema navodima liječnika, takve osobe u ovoj dobnoj skupini su rijetkost obzirom na kronične bolesti koje se javljaju sa starenjem. Stoga tvrde da su u prvoj godini pokretanja programa (2004.) obavili većinu pregleda. Nema posebne stimulacije za rano otkrivanje visokog tlaka i drugih rizičnih čimbenika u općoj populaciji.

- b) U Općoj bolnici Pula u lipnju 2005. otpočela je s radom specijalizirana Ambulanta za hipertenziju koja radi 1x tjedno u trajanju od 4 sata.
- c) Obilježen je Svjetski dan hipertenzije u Općoj bolnici Pula (14. svibnja). Izmjeren je tlak i anketirano je na rizične čimbenike oko 50 - ak građana.

3.3.1 Svjetski dan srca

Obzirom da se svake godine obilježava **Svjetski dan srca**, tako je 22. rujna (petak) na tržnici kod fontane obilježen pod motom "Koliko je mlado Vaše srce". Uz organizaciju Zavoda za javno zdravstvo istarske županije, sudjelovali su Istarski domovi zdravlja, Opća bolnica Pula i ambulante obiteljske medicine. Pripravnici Doma zdravlja mjerili su građanima tlak i dijelili su se prigodni letci i brošure.

3.3.2 Tim za prevenciju kardiovaskularnih bolesti

U ožujku je na inicijativu Upravnog odjela za zdravstvo Istarske županije i u suradnji sa ravnateljima zdravstvenih ustanova, formiran **Tim za prevenciju kardiovaskularnih bolesti**. Navedeni Tim je prošao edukaciju iz projektnog menadžmenta, a edukaciju je proveo Medicinski fakultet sveučilišta u Zagrebu, to jest Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar.

Članovi tima:

Dr. Ljubomira Radolović, ZZJZIZ, koordinator

Dr. Olga Dabović Rac, ZZJZIZ

Dr. Branka Morić, Opća bolnica Pula, spec. internist

Dr. Ranko Ladavac, Opća bolnica Pula, spec. internist

Dr. Ivan Frederic Silconi, Opća bolnica Pula, spec. neurolog

Vms. Marjeta Milani, Istarski Domovi zdravlja, Pula

Vms. Davorka Rakić, Istarski Domovi zdravlja

Dr. Elida Udovičić, Liječnik obiteljske medicine

dr. Zvezdana Čatović, Liječnik obiteljske medicine

Dr. Dubravka Rački - Grubiša, Liječnik obiteljske medicine

dr. Doris Ladavac, Liječnik obiteljske medicine

Također je vrijedno spomenuti što je kroz rad ranije spomenutog Tima, prvi put došlo do pravog povezivanja u radu zdravstvenih djelatnika različitih profila iz Opće bolnice, Zavoda za javno zdravstvo, obiteljske medicine i Istarskih domova zdravlja na području prevencije kardiovaskularnih bolesti.

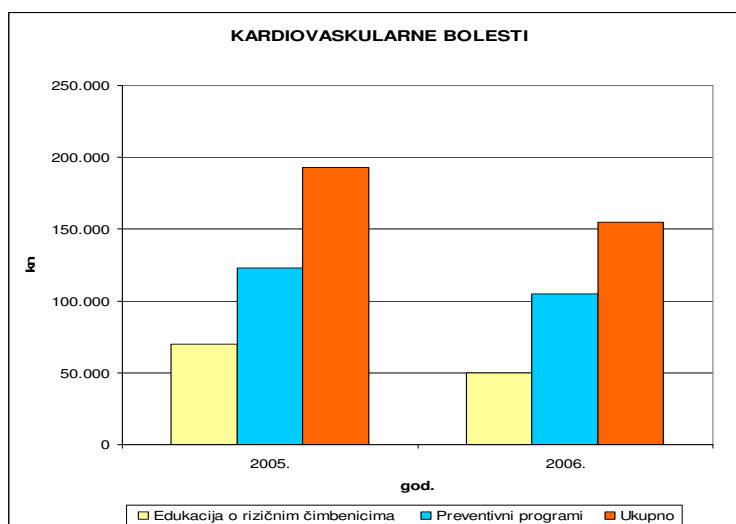
Članovi tima rade na Projektu ranog otkrivanja tlaka u dvije ambulante obiteljske medicine. Projekat sačinjavaju slijedeće aktivnosti: pozivanje pacijenata u dobi od 40 do 50 godina, anketiranje o rizičnim čimbenicima i životnim navikama, mjerenje tlaka, terapija kod dokazanih hipertoničara, savjeti i preporuke u vezi zdravog načina života (prestanak pušenja i škole nepušenja, nedostatak tjelesne aktivnosti te upućivanje na brojne klubove i sportska amaterska društva, nepravilna prehrana i škola mršavljenja). Svaki pacijent dobiva brošuru "Zdravim načinom života do zdravog srca" u kojoj su sažeto i jasno sadržane sve važne preporuke o tome kako prevenirati kardiovaskularne bolesti. Brošura je izrađena u Zavodu za javno zdravstvo istarske županije. Također će se svi kompliciraniji slučajevi hipertoniije i koji ne reagiraju na terapiju upućivati specijalistima Opće bolnice Pula.

Također je važno istaći da su gradovi i općine počeli prepoznavati i prihvaćati, te financijski podržavati preventivne programe na svojim područjima.

3.5. Financijski aspekt izvršenja Plana

KARDIOVASKULARNE BOLESTI	2005.	2006.
1. EDUKACIJA O RIZIČNIM ČIMBENICIMA	70.000	50.000
1.1. Brošura "Zdravim načinom života do zdravog srca"	30.000	0
1.2. Edukacije, promocije pravilne prehrane	10.000	20.000
1.3. Kontrola i unapređenje kvalitete prehrane u predškolskim ustanovama	30.000	30.000
2. PREVENTIVNI PROGRAMI	123.000	105.000
2.1. Organizirano pješaćenje i rekreacija	46.000	45.000
2.2. Škole zdrave i pravilne prehrane	12.000	20.000
2.3. Škole odvikavanja od pušenja	65.000	40.000
UKUPNO (1.+2.):	193.000	155.000

*sve stavke izvršenja plana odnose se na izvršenje iz Proračuna Istarske županije

4 PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA PREVENCIJE I LIJEČENJA OVISNOSTI

U Planu za zdravlje građana Istarske županije - za prioritet prevencija i liječenje ovisnosti – postavljene su slijedeće strateške odrednice, kojih se kod svakog izvješća po ovom prioritetu veoma važno prisjetiti, jer su uobičajene u srednjoročne ciljeve kako slijedi:

- I. *unapređenje provođenja primarne prevencije - do kraja 2007. godine razviti i implementirati jedinstveni županijski plan primarne prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih*
- II. *bolje provođenja sekundarne prevencije - do kraja 2007. godine organizirati odgovarajuće strukture za rad s rizičnom djecom i mladima u lokalnoj zajednici*
- III. *unapređenje svih službi za liječenje i rehabilitaciju ovisnosti i bolje provođenje programa liječenja - do kraja 2007. godine:*
  - *udio heroinskih ovisnika uključenih u programe liječenja povećati na 60% u odnosu na 2003. godinu*
  - *početak rada terapijske zajednice za ovisnice (partneri Istarska županija i Terapijska zajednica „Susret“)* *

Tablica 1. : Indikatori za evaluaciju postignuća za srednjoročno razdoblje

	kraj 2003.g.	kraj 2007.g.
Jedinstveni županijski plan primarne prevencije PUP-a (odrediti osnovni standard koji je potrebno realizirati na razini županije)	ne postoji	Izraditi plan i program za Istarsku županiju oslanjajući se na II. fazu projekta Zajednice koje brinu (evaluacija i modifikacija postojećih programa te implementacija obećavajućih preventivnih programa u JLS u kojima za to postoje uvjeti)
% liječenih ovisnika	57,2%	60%
Terapijska zajednica za ovisnice	Ne postoji	Postoji
Pomoć kod zapošljavanja (resocijalizacija)	Ne postoji	Postoji

4.1 Unapređenje provođenja primarne prevencije

Aktivnosti za provođenje primarne prevencije u 2005.godini bile su usmjerene na:

a) projekt «Zajednice koje brinu» (ZKB)

- provodi se u suradnji Istarske županije i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Okupljeni su stručnjaci-koodinatori iz 12 jedinica lokalne samouprave: Pule, Svetvinčenta, Poreča, Višnjana, Vrsara, Pazina, Tinjana, Svetog Petra u šumi, Labina, Kršana i Svete nedelje; te po 7 suradnika/eksperata za epidemiologiju, programa i evaluaciju. Planirane aktivnosti provedene su u cijelosti:

- održano je 6 trodnevnih edukacijskih radionica za grupe koodinatora i/ili timove eksperata (Kršan, Poreč, Vrsar, Pazin, Pula) s ciljem stvaranja regionalne koalicije za prevenciju, promocije preventivne znanosti i prakse, te stvaranja uvjeta za implementaciju modela;
- završena je osnovna obrada podataka glavnog istraživanja rizičnih i zaštitnih čimbenika za pojavu poremećaja u ponašanju djece i mladih, a preliminarni rezultati prezentirani su u Poreču (ožujak), Puli (travanj), Labinu (svibanj), Pazinu (svibanj) s naglaskom na njihovu uporabnu vrijednost i smjernice za strategijska promišljanja prevencije u lokalnim zajednicama;
- izvršen je popis, opis i evaluacija institucija koje se brinu za djecu i mlade, te programa koji podupiru pozitivan razvoj djece i mladih; analizirani su dostupni resursi u relaciji s procjenom potreba kako bi se identificirali resursi koji bi se trebali razviti i stvorila lista obećavajućih, učinkovitih i model programa;
- osnovan Centar za preventivnu praksu u pazinu koji bi zajedno s Centrom za edukacijska istraživanja Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta nastavio daljnju primjenu projekta/naučenog na izabranim lokalitetima i području cijele županije.

b) Medijsku kampanju protiv bolesti ovisnosti "BJEŽI"

- u trećoj godini održavanja odvijala se u nekoliko segmenata, s naglaskom na onim dijelovima u kojima se pokazala najveća efikasnost. Tiskan je raspored sati u 15000 komada i podijeljen je učenicima od 5-og razreda osnovne do 2-og razreda srednje škole. Kao dizajnersko rješenje upotrijebljeni su pobjednički radovi nastali u školskim radionicama prilikom realizacije prošlogodišnje kampanje. Uspostavljena je suradnja sa Savezom sportova Istarske županije, na način da se logotip kampanje BJEŽI VIA utisnuo na dresove (20 kompleta) sportskih klubova u Istri. Mlade smo animirali za kreiranje slogana, kratkih filmova, fotografija. Natječaj je bio otvoren od 25.10. do 25.12.2005., pristiglo je 40 – tak radova a prosudbena komisija je odabrala najbolje. Udruga FERR je tijekom studenog i prosinca 2005. godine izvodila kazališnu predstavu „Seks, drugs & rock n roll“ u kojoj sudjeluju pulski srednjoškolci.

c) Školski preventivni program suzbijanja zlouporabe sredstava ovisnosti provodi se od 1998. godine u svim odgojno-obrazovnim ustanovama IŽ kao dio godišnjeg plana i programa.

Školski preventivni program suzbijanja zlouporabe sredstava ovisnosti kroz, na nacionalnoj razini prihvaćenih 10 točaka - osnova programa u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi, ima, uz osnovni cilj suzbijanja ovisnosti, nekoliko podciljeva:

- smanjiti interes mladih za uzimanje sredstava ovisnosti
- edukacija učitelja i razrednika za kvalitetniji odgoj djece i mladeži
- podizanje razine informiranosti i kvalitete odgojnog pristupa roditelja
- pomoć djeci u osmišljavanju kvalitetnog korištenja slobodnog vremena

Koordinaciju programa na razini županije provodi Povjerenstvo nositelja ŠPP-a odgojno-obrazovnih ustanova IŽ i županijski koodinator. Članovi Povjerenstva su izabrani predstavnici nositelja ŠPP-a, stručni suradnici koji ujedno koordiniraju rad na svom području (područja bivših općina).

PRIMARNA PREVENCIJA 2006. godine		
aktivnost	Tko i kada	Postignuće 2006.
Podrška uspostavljanju kontinuiranog rada županijskog CPP-a (Centra za preventivnu praksu u Pazinu)	Grad Pazin Županijski tim za zdravlje -Kontinuirano do kraja 2006	Nije uspostavljeno funkcioniranje CPP-a (razlozi u tbl.2.) . Za efikasan rad na ovom prioritetu , u okviru kojeg nema dovoljno institucija u zajednici koje se bave i koordiniraju prevenciju poremećaja rad CPP-a bio bi izuzetno važan kao i veća podrška županije njegovu radu. Prijedlog: preispitivanje snage Grada Pazina za njegovo uspostavljanje i pružanje veće podrške županije
Formiranje 5 ekspertnih timova u okviru projekta ZKB koji će na razini Istarske županije raditi na definiranju programa: <ol style="list-style-type: none"> 1. savjetovaništa, 2. kvalitetnog roditeljstva, 3. prevencije zlouporabe alkohola kod mladih, 4. suradnja vrtića/škola –roditelja/obitelji 5. PATHS <p>Tijekom godine timovi će se konstituirati, definirati ciljeve i prioritetna područja djelovanja te rokove za njihovo izvršenje u naredne 3 godine.</p> <p>Metoda: radionički tip rada za timove uz imenovanog voditelja sa područje IŽ te stručnog savjetnika iz projekta ZKB</p>	Projekt Zajednice koje brinu (ZKB), -Kontinuirano do kraja 2006.	Formirane su sve radne grupe koje rade sa različitim dinamikom: <ol style="list-style-type: none"> 1. savjetovaništa - 4 sastanka radne grupe, priprema edicije 2. kvalitetno roditeljstvo – 1 sastanak radne grupe 3. prevencija zlouporabe alkohola - 3 sastanka – priprema istraživanja 4. suradnja vrtića/škola – roditelja/obitelji – 1 sastanak radne grupe 5. PATHS– prezentacija programa za IŽ u Pazinu, krenuo pilot projekt primjene programa u OŠ Poreč i OŠ Labin
Utvrđivanje učinkovitosti postojećih preventivnih programa na razini IŽ i njihova modifikacija te podrška uvođenju novih programa koje kontinuirano financira lokalna i/ili regionalna zajednica (podrška učinkovitim programima prilikom natjecanja za sredstva u 2007. te izvorima financiranja u njihovu odabiru) Metoda: stručni sastanci predstavnika CPP i ZKB	Projekt Zajednice koje brinu (ZKB) Centar za preventivnu praksu -kontinuirano do kraja 2006.	Podrška učinkovitim programima na razini IŽ uspostavljena je u segmentu rada ekspertnih evaluacijskih timova proizašlih iz projekta ZKB

<p>Multidisciplinarni pristup preventivnom djelovanju i jačanje suradnje među relevantnim institucijama koje se bave djecom i mladima u JLS (održavati godišnje sastanke stručnih suradnika vrtića, osnovnih škola, liječnika školske medicine, predstavnika Centara za socijalnu skrb, gradskih savjetovališta, odvjetništva i policije)</p> <p>Metoda: pismo općinama/gradovima, inicijalni stručni sastanci</p>	<p>Gradovi, Zavod za javno zdravstvo, Centar za preventivnu praksu</p> <p>-kontinuirano do kraja 2006.</p>	<p>-U okviru pojedinačnih primjera gradova u IŽ (npr. Poreča) ostvaruje se vrlo uspješna suradnja relevantnih institucija koje se bave djecom i mladima.</p> <p>-Na razini IŽ, ZZJZ kao imenovani nosioci u Planu po ovom prioritetu ne provodi ovaj vid povezivanja nego samo sporadično i po potrebi zbog nedostatka kadra</p>
<p>Kvalitetno ispunjeno slobodno vrijeme djece i mladih (poticati škole i nevladine udruge u JLS za kreiranje i provođenje programa za kvalitetno slobodno vrijeme djece i mladeži) – podrška kampanjama, brošurama, lokalnim inicijativama, letcima koji informiraju djecu i roditelje o slobodnim aktivnostima</p>	<p>Centar za preventivnu praksu, Zajednice koje brinu, Županijsko povjerenstvo za prevenciju ovisnosti</p> <p>-kontinuirano do kraja 2006.</p>	<p>Na razini IŽ ne funkcionira CPP koji bi mogao poticati preventivno djelovanje, te su inicijative jednim djelom potaknute od Županijskog povjerenstva, ili su kampanje dijelom programa gradova</p>
<p>Izvršiti analizu provedbe i poticati realizaciju školskih preventivnih programa</p>	<p>Povjerenstvo za prevenciju ovisnosti IŽ</p> <p>-do kraja 2006.</p>	<p>Analizu je izvršilo Županijsko povjerenstvo za prevenciju ovisnosti te utvrdilo da se ŠPP realiziraju i da kontinuirano treba poticati njihov rad</p>
<p>Poticati škole za uključivanje u projekt «Kvalitetnih škola», «Škole bez nasilja» i druge projekte nacionalnog i/ili međunarodnog karaktera</p>	<p>Upravni odjel za prosvjetu i kulturu Istarske županije, Centar za preventivnu praksu</p> <p>-kontinuirano do kraja 2006.</p>	<p>Upravni odjel potiče navedene programe u okviru svog područja djelovanja, CPP ne djeluje u tom pravcu, a pojedini gradovi daju podršku navedenim projektima u svojim školama kroz preventivne programe</p>
<p>Nastaviti medijsku kampanju «Bježi»</p>	<p>Kabinet Župana listopad/prosinac 2006.</p>	<p>Kampanja se kontinuirano provodi, a vodi je Kabinet župana</p>
<p>Zaposliti potrebne kadrove za rad na prevenciji – psiholog</p>	<p>Zavod za javno zdravstvo IŽ Služba za prevenciju ovisnosti</p> <p>-ožujak 2006.</p>	<p>Zaposlen psiholog za rad na prevenciji u ZZJZ, Kako je iz Službe otišao psihijatar, psiholog radi svakodnevne poslove u Službi i uključen je u rad radne grupe koja prati pijenje alkohola kod mladih u Istri</p>

4.2 Bolje provođenje sekundarne prevencije

2005. i 2006. godine provedene su aktivnosti na području sekundarne prevencije, odnosno ranog otkrivanja i djelovanja na rizične čimbenike u osobi, užoj - obiteljskoj i široj okolini:

SEKUNDARNA PREVENCIJA		
aktivnost	Tko i kada	Postignuće u 2006.
Oformiti tim za definiranje rada savjetovališta na razini IŽ sa osvrtom na minimalne standarde funkcioniranja i kriterije za osnivanje gradskih savjetovališta za djecu, mlade i obitelj Metoda: radni sastanci, radionice, fokus grupe	Županijski tim za savjetovališta u okviru ZKB -do kraja 2006	Osnovan tim i male radne grupe, održana 4 radna sastanka u 06., u pripremi edicija IŽ o funkcionalnim savjetovalištim za regiju
Funkcionalno povezati subjekte koji rade s rizičnom populacijom i Službu za prevenciju ovisnosti ZZJZ Metoda: Inicijalni sastanak	Služba za prevenciju ovisnosti ZZJZ, Županijski tim za savjetovališta -do kraja 2006.	Nije realizirano zbog manjka kadra u Službi za prevenciju ovisnosti za svakodnevni rad vanbolničkog liječenja
Tražiti dosljednu primjenu zakonskih propisa u vezi sa zabranom prodaje alkoholnih pića i duhana maloljetnicima Metoda: prigodne akcije, kampanje	Županijsko povjerenstvo za prevenciju zlorabe sredstava ovisnosti -kontinuirano u 2006.	Na razini županije nisu realizirane kampanje. Pojedini gradovi (npr. Poreč) su, u okviru svojih preventivnih programa, realizirali kampanje u Mjesecu borbe protiv ovisnosti te pozivali javnost na poštivanje Zakona o prodaji alkohola i duhana maloljetnicima.
Poticati i stimulirati savjetovališni rad u zdravstvu, socijalnoj skrbi i prosvjeti te povezivanje sa gradskim savjetovalištim u cilju rane intervencije usmjerene djeci, mladima i obitelji	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ, Županijski tim za savjetovališta -kontinuirano u 2006.	Grupa za savjetovališta radi na definiranju načina povezivanja i usmjeravanja korisnika iz jedne u drugu instituciju
Poticati i stimulirati programe vršnjačke pomoći u osnovnim i srednjim školama	Gradske i pćinske uprave, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ -kontinuirano u 2006.	Za sada se potiču i podržavaju sporadični programi koji idu na jačanje vršnjačke pomoći dok bi daljnji cilj bio ojačati programe za razinu županije.

4.3 Unapređenje svih službi za liječenje i rehabilitaciju ovisnosti i bolje provođenje programa liječenja

Program vanbolničkog liječenja i rehabilitacije ovisnika provodi se u Puli u Službi za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije, te manjim dijelom u Poreču – Centar za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnosti u sklopu "Zdravi-grad" Poreč i savjetovalištu za ovisnosti Labin i Ambulanta za bolesti ovisnosti u Rovinju.

Za razliku od drugih županija, u Istri se u 4 grada prihvaćaju ovisnici koji trebaju pomoć, iz kojih se šalju prijave u HZZJ. U drugim većim županijama postoje niz udruga i komuna (u Splitu 14) iz kojih se podaci o liječenim ovisnicima NE šalju u HZZJZ, u republički registar. To je najvjerojatnije jedan od razloga zašto Istarska županija već 4-5 godina ima najveću stopu liječenih ovisnika u jednoj godini. Taj podatak zapravo govori da je sustav liječenja ovisnika u Istri razvijeniji, njima prihvatljiviji i dostupniji nego u drugim krajevima Republike Hrvatske.

U liječenju ovisnika važnu ulogu imaju izabrani liječnici primarne zdravstvene zaštite, naročito u provođenju vanbolničkog detox i substitucijskog programa lijekovima (Heptanon, Subutex). Uloga liječnika je definirana Nacionalnom strategijom prema kojoj se provodi tzv. Hrvatski model metadonskog programa. Izgrađene su i prihvaćene Smjernice za liječenje opijatskih ovisnika Heptanonom. Osim Heptanona sa istim ciljevima (detoksifikacije i supstitucije opijata) koristi se i lijek Subutex, vrlo dobar lijek, koji je od siječnja 2007. godine na osnovnoj listi lijekova HZZO i besplatan je. Uvođenjem ovog lijeka kod većeg broja ovisnika, olakšat će se posao izabranih liječnika u odnosu na podjelu Heptanona. Smjernice za primjenu Subutexa se očekuju.

Od VIII/2002. g. djeluje u Općoj bolnici Pula – Odjel za bolničku detoksifikaciju sa 4 kreveta u sklopu Djelatnosti za psihijatriju.

Tijekom 2006. godine i nadalje postoje 3 programa za rehabilitaciju ovisnika i to: REMAR, ČENAKOLO I NARCONON, potonji se plaća mjesečno, 1000-1200 EU mjesečno po osobi.

Centar – Služba za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije – Pula

Tijekom 10 godina Centar – Služba kontinuirano radi prema Nacionalnoj strategiji, a od svih zadataka najviše se radi sa pojedincima koji imaju problem zlouporabe psihoaktivnih tvari. Tako je u ovih 10 godina (od veljače 1996. do kraja 2006. g.) ukupno u evidenciji 1910 korisnika, a od toga 1237 heroinskih ovisnika. Od ukupnog broja heroinskih, 1085 ovisnika su iz Istre (88%), a ostali su iz drugih županija i inozemstva.

2005. godine - najviše se radi sa ovisnicima o heroinu. Od ukupnog broja 88,5% su iz Istre (1520) te 88,4% heroinskih ovisnika ili 1032 osobe. Tijekom 2005. god. radilo se sa 1025 osoba, od toga 331 članom obitelji, 666 osoba zbog zlouporabe droga, a od toga 582 osobe zbog zlouporabe heroina (87,8%). U 2005. god. bilo je 178 novo evidentiranih, od toga 99 ovisnik o heroinu (82 osobe iz Istre).

Tijekom 2006. g. radilo se sa ukupno 1094 osoba (6,8% više nego 2005.), od toga 689 direktnih korisnika (mladi sa problemima) te 405 članova njihovih obitelji. Od 689 mladih, zbog zlouporabe heroina bilo je 531 osoba (80,6%), 30 osoba u savjetovalištu bez zlouporabe droga, a ostali zbog ostalih vrsta droga (128 osoba). U 2006. godini bilo je 192 novoregistriranih osoba u Službi, od toga zbog savjeta 24, a ostali su zbog zlouporabe droga. Novoevidentiranih heroinskih ovisnika bilo je 70, što je manje nego 2005. g. Ukupan broj novih je veći nego prethodne godine (192/178 =

7,8% više), ali je broj heroinskih ovisnika manji (70/99 ili 29,2% manje). Iz Istre je ukupan broj novih isti kao i 2005. g. (148/147), ali je broj novoevidentiranih heroinskih ovisnika znatno manji (53/82 – 64,6% od 2005. godine).

Tijekom 2006. godine oko 78% svih liječenih ovisnika o heroinu u Istri, liječilo se je u Centru odnosno Službi za prevenciju ovisnosti Pula, a 75% svih heroinskih ovisnika Istre evidentirani su u Centru u Puli. Analizom na kraju godine ustanovljeno je da je u Centru dostignut strateški cilj da se do kraja 2007. godine poveća udio heroinskih ovisnika uključenih u programe liječenja na 60%. Naime, već krajem 2006. godine udio heroinskih ovisnika koji su na bilo koji način uključeni i programe ili su ih već završili iznosi 64,2%.

Iz ovih podataka je vidljivo da se u Službi radi sa velikim brojem korisnika, najviše sa ovisnicima o heroinu = 80,6%, što je za postojeći kadar opterećenje za puno radno vrijeme. Za svakog korisnika ispunjava se vrlo zahtjevan obrazac (Pompidou anketa) kojih je u 2006. g. bilo 659.

Služba tijekom 2006. nije uspjela prikupiti sve podatke o provođenju mnogobrojnih aktivnosti i programa prevencije, koji se provode na području Istre. Isto tako epidemiološko praćenje broja ovisnika te uvida u rad ostalih subjekata u Istri, koji rade sa ovisnicima nije realizirano, jer nisu postignuti dogovori o načinu prikupljanja podataka i zajedničke doktrine tretmana ovisnika. Između ostalog, problem u radu Službe je nedovoljan broj kadrova, iako je novozaposlena 1 osoba, psiholog-početnica, ali je iz Službe otišao iskusni psihijatar. U 2006. godini povećanje kadra je bilo za oko 0,70 radnog vremena 1 zaposlenog.

Centar za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnika – Poreč – Tijekom 10 godina rada ukupno u evidenciji Centra je 607 korisnika. Od toga 389 opijatskih ovisnika i 218 konzumenata drugih droga. Od 389 opijatskih, 360 ovisnika je iz R. Hrvatske, a 29 je stranaca.

Tijekom 2005. god. radili su sa 143 ovisnika o heroinu, od toga 14 novo evidentiranih, te još 13 novo evidentiranih experimentatora sa ostalim drogama. Centar je organizacijski uz Fond "Zdravi grad" Poreč.

U 2006. godini radili su sa 183 osoba, od toga 152 ovisnika i 31 konzumenata. Tijekom 2006. g. u Centru je bilo 77 novoevidentiranih korisnika, od toga 44 heroinskih ovisnika i 31 konzumenata drugih droga.

U odnosu na 2005. g. povećan je broj sa kojima se radilo 183/156 kao i veći broj heroinskih ovisnika s kojima se radilo 152/143.

Izrazito je povećan broj novoevidentiranih – ukupno: 77/27, od toga heroinskih 44/14. Među novoregistriranim ovisnicima u 2006. su osobe sa područja Poreča (1 osoba) a više iz susjednih općina i gradova sjeverozapadne Istre, 10 osoba iz RH te 6 stranaca.

Ambulanta za ovisnike Rovinj –

Tijekom 2005. god. javilo se 17 osoba upućenih od Državnog odvjetništva, koji su 25 puta došli u Ambulantu. 30 heroinskih ovisnika došlo je 186 puta.

Tijekom 2006. godine u Ambulanti se radilo sa 82 ovisnika o opijatima, koji su ostvarili 261 dolazak u ambulantu za bolesti ovisnosti. Od tog broja 7 ovisnika su novoevidentirani. U 2006. godini je bilo i 8 novoevidentiranih osoba upućenih zbog mjere obveznog javljanja u Ambulantu zbog zlouporabe marihuane. (Najmlađi rođen 1993. godine). Broj njihovih dolazaka je 44 puta. Savjet je zatražilo 8 roditelja sa 58 posjeta u Ambulantu. Još 5 osoba javilo se u Ambulantu, koji nisu sa rovinjskog područja. Tijekom 2006. godine radilo se ukupno sa 103 osoba.

Savjetovalište u Labinu –

Tijekom 2005. god. radilo se sa 10 osoba, upućenih iz državnog odvjetništva zbog posjedovanja marihuane.

2006. godine radilo se sa 10 osoba, od toga 6 osoba upućenih iz državnog odvjetništva zbog mjere obveznog liječenja, te tri ovisnika o heroinu i 1 osoba zbog zlouporabe marihuane.

Provedba metadonskog programa

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske objavilo je Smjernice za farmakoterapiju opijatskih ovisnika metadonom, koje osnovno polazište za izradu nalazi u "Nacionalnoj strategiji suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj" prihvaćene od Hrvatskog sabora 1996. godine.

U provedbi metadonskog programa sudjeluju ovlaštene liječnici u Centrima (Službi za prevenciju ovisnosti), koji postavljaju dijagnozu ovisnosti te određuju individualni metadonski program. Sa preporukom ovlaštenog liječnika, ovisnici odlaze svojim izabranim liječnicima primarne zdravstvene zaštite, koji svakodnevno ovisnicima daju propisane doze metadona (kod nas Heptanona).

Kako su "smjernice" Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi prihvaćene na vladi krajem 2005. godine, to se stručni sastanci i edukacija o provođenju metadonskog programa predviđaju za 2006. godinu.

Specifičnost u provedbi metadonskog programa u Istri, je što se iz sredstava Istarske županije novčano nagrađuju liječnici primarne zdravstvene zaštite prema broju ovisnika tijekom jedne godine. Nagrađivanje se provodi od 2003. godine prema odluci Županijskog povjerenstva za suzbijanje zlouporabe droga.

Detox program

2005. godine na detoks jedinici boravilo je ukupno 62 ovisnika o heroinu. Tijekom programa (3 tjedna) odustalo 15 osoba, tako da je program detoksifikacije završilo ukupno 47 ovisnika o heroinu. Detox program u bolnici provodio se je cijele 2006. godine, do X/2006., kada je zbog incidenta (napad na tehničara) odjel zatvoren. Ukupno ih je bilo 67 ovisnika, 8 ovisnika je odustalo, a završili su program (3 tjedna) 59 ovisnika. Nakon zatvaranja odjela ovisnici koji se žele fizički "skinuti" od opijata odlaze u Psih. bolnicu Rab i na Odjel za ovisnost "Sestre Milosrdnice" Zagreb.

Podatke iz tri komune koje su na području Istre ne dobivamo. U njima se rehabilitiraju ovisnici iz svih krajeva Republike Hrvatske i inozemstva.

Program resocijalizacije - U suradnji sa Službom za prevenciju ovisnosti preko Udruge UZPIRO-CRO provodi se edukacija iz računalstva u Udruzi Gradska radionica za 3 polaznika. Udruga UZPIRO-CRO je isto uz pomoć Službe za prevenciju ovisnosti pomogla i podržala učenje zidnog slikarstva u prostorijama Službe. Projekt provodi gradska radionica. Uče i rade 4 liječena ovisnika. U odnosu na cilj Udruge pri dobivanju i uređenju prostora i zemljišta u sklopu kaznionice Valtura za provedbu resocijalizacije ovisnika, Istarska županija kao partner, podnijela je zahtjev državnom uredu, ali je nakon odobrenja iz Ministarstva pravosuđa, trebalo dobiti i odobrenje Komisije Vlade RH koja raspolaže državnim zemljištem, što je zbog neažurnosti izostalo. Upit i traženje je ponovljeno, aktivnosti se nastavljaju, ali bez odobrenja imenovane Komisije, ne može se započeti rad na zemljištu i zgradi. Da zgrada ne bi i nadalje propadala, Kaznionica Valtura sanirala je krov.

Samorganiziranje liječenih ovisnika – Liječeni ovisnici okupljeni u grupi onih, koji uče zidno slikarstvo i uređuju prostorije Službe, pokrenuli su i stvaranje kluba liječenih ovisnika (oni koji su "čisti"), što je rado prihvaćeno i grupa od 7-8 liječenih ovisnika počinje raditi početkom 2007.

Terapijska zajednica – za ovisnice nije počela sa radom zbog nemogućnosti pronalazjenja adekvatnog prostora u Istri. Iako su sredstva bila osigurana (CARD-s program) iz Europske zajednice, "Susret" ustanova iz Splita nije mogla pronaći prostor niti u Istri, ali ni u drugim krajevima Hrvatske.

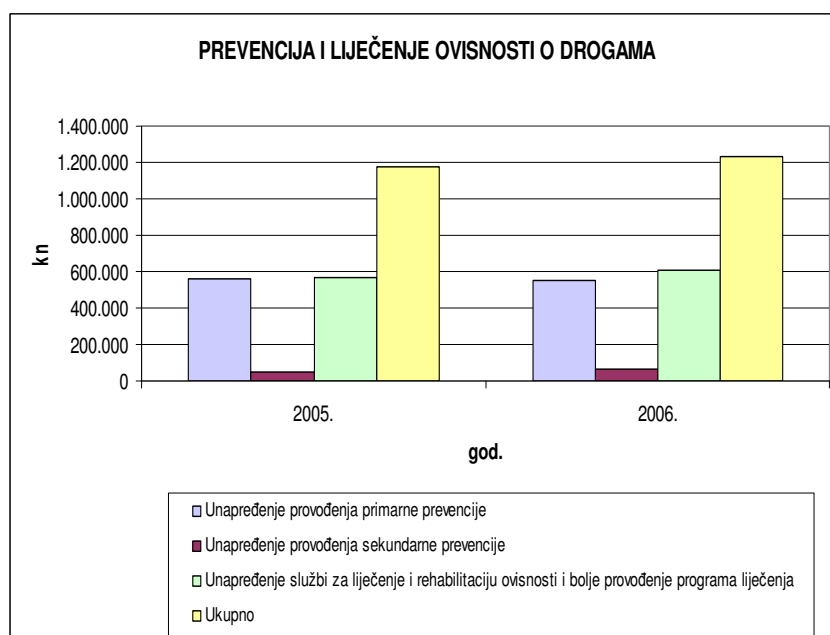
Županijskim planom za 2006. godinu bilo je planirano još niz aktivnosti:

- Stvoriti preduvjete za uspostavu registra evidentiranih heroinskih ovisnika iz Istre, još nisu ostvareni
- Popis subjekata koji se bave liječenjem ovisnika je poznat, ali informativni letak nije napravljen, što će se provesti tijekom 2007. godine u sklopu već postojećeg letka
- Metadonski program se kontinuirano provodi po prihvaćenim smjernicama
- Intenzivira se liječenje Subutex tabletama
- Komunikacija i suradnja sa liječnicima primarne zdravstvene zaštite provodi se kontinuirano, individualno i po potrebi, a stručni sastanci između službi koje se bave ovisnicima i liječnicima primarne zdravstvene zaštite nisu organizirani tijekom 2006. godine
- Kadrovski ekipirati Službu za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Pula, izvršeno je samo djelomično zapošljavanjem jednog psihologa (početnik), ali je Službu napustio iskusni psihijatar, tako da je u odnosu na 2005. godinu zaposleno 0,70 djelatnika više u 2006. godini. Prema kadrovskim normativima u Službi treba biti zaposleno 10 osoba, a sada ih je zaposleno 6.

4.4. Financijski aspekt izvršenja Plana

PREVENCIJA I LIJEČENJE OVISNOSTI O DROGAMA	2005.	2006.
1. UNAPREĐENJE PROVOĐENJA PRIMARNE PREVENCIJE	559.300	554.365
1.1. Centar za preventivnu praksu Pazin (uspostavljen 2006.)	0	75.900
1.2. Projekt "Zajednice koje brinu kao modeli prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih"	50.000	25.000
1.3. Medijska kampanja "Bježi"	350.000	310.000
1.4. Programi vršnjačke pomoći	11.000	20.000
1.5. Programi primarne prevencije za osnovnoškolsku i srednjoškolsku dob, njihove roditelje; profesionalno ojačavanje škola; kvalitetno ispunjeno slobodno vrijeme djece i mladih	100.550	67.515
1.6. Programi primarne prevencije za djecu predškolske dobi, odgajatelje i roditelje	14.000	15.000
1.7. Otvoreni telefon	12.800	16.000
1.8. Potpore roditeljstvu, tečajevi	20.950	24.950
2. UNAPREĐENJE PROVOĐENJA SEKUNDARNE PREVENCIJE	50.000	66.000
2.1. Savjetovanišni rad (za djecu, mlade, brak i obitelji)	20.000	40.000
2.2. Programi vršnjačke pomoći; pr.modifikacije ponašanja igrom	30.000	26.000
3. UNAPREĐENJE SLUŽBI ZA LIJEČENJE I REHABILITACIJU OVISNOSTI I BOLJE PROVOĐENJE PROGRAMA LIJEČENJA	569.500	609.854
3.1. Služba za prevenciju ovisnosti ZZJZ Istarske županije; Centar za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnosti Poreč	440.000	440.000
3.2. Savjetovanište za osobe s problemom ovisnosti (Labin, Rovinj)	24.500	25.000
3.3. Programi rehabilitacije, resocijalizacije ovisnika	8.000	54.854
3.4. Metadonski program liječenja ovisnika	90.000	90.000
3.5. Klub liječenih alkoholičara	7.000	0
UKUPNO (1.+2.+3.) :	1.178.800	1.230.219

*sve stavke izvršenja plana odnose se na izvršenje iz Proračuna Istarske županije

ISTARSKA ŽUPANIJA
POVJERENSTVO ZA SUZBIJANJE
ZLOUPORABE DROGA
27.03.2007.

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA ISTARSKE
ŽUPANIJE
N/P Predsjedniku Skupštine
Gospodinu Antonu Perušku

IZVJEŠĆE O STANJU I TRENDOVIMA ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA NA PODRUČJU ISTARSKE ŽUPANIJE

Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe droga Istarske Županije je formirano 1999. godine, a čine ga vodeće osobe institucija koje imaju obavezu baviti se problematikom droga: policija, tužiteljstvo, sudstvo, zdravstvo, školstvo, državna uprava, MORH. Jedna od važnih zadaća Povjerenstava je da sustavno prati problematiku zlouporabe droga na području Županije i o tome redovito izvještava Poglavarstvo i javnost.

Baza podataka stvorena kroz 8 godina, korištenje standardnih i objektivnih metoda, te uspoređivanje podataka različitih službi, osiguravaju visoku pouzdanost podataka i utemeljenost procjena o stanju i trendovima.

U izradi Izvješća su korišteni podatci dobiveni od Policijske uprave Istarske, Državnog odvjetništva, Službe za prevenciju ovisnosti u Puli i Centra u Poreču, savjetovališta u Rovinju, te podatci centralnog registra osoba liječenih zbog zlouporabe droga Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u Zagrebu.

Podaci za 2006. još nisu konačni, budući da još nije završena obrada podataka na državnom nivou, ali su i ovi koji su dostupni dovoljni za procjenu stanja.

DOSTUPNOST DROGA I ZAPLJENE

Tablica 1. Vrste i količine droga zaplijenjenih od 2001-2006.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Heroin	4590 g.	653,7 g.	2953 g.	1503 g.	2446,0 g.	993,18
Kokain	51,3 g.	79,6 g.	336 kg.	131 g.	145 g.	82,51g.
Marihuana	4151 g.	7252 g	7133 g	7462 g.	4529 g.	6267g.
Hašiš	735 g.	693,7 g	856 g	684 g.	1121 g.	1038g.
Ecstasy	629 kom.	992 kom	2772 kom.	485 kom.	319 kom.	480 kom.
Amfetamini	89,4 g.	488 g.	192,72 g	1767 g.	158 g.	717,7 g
Heptanon	442 kom.	602 kom.	236 kom.	550 kom.	223,5 kom.	468,5 kom.
Sedativi (razni)	Veći broj	828 kom.	3152 kom	Veći broj	503	749,5 kom

LSD	-	-	2 markice	-	13 kom.	8 kom
Ostalo (meksičke gljive)						112,6 g

Kao jedan od pokazatelja stanja i trendova na tržištu je i cijena droga na ilegalnom tržištu.

Tablica 2. Prosječna cijena droga od 2002. do 2006. godine u kunama prema izvješću Policijske uprave Istarske

Vrsta droge	2002	2003	2004	2005	2006
Heroin(g)	500	350-400	350-400	350	400
Hašiš(g)	80	70	50-70	50	30
Marihuana(g)	15	15	10	10	10
Kokain(g)	700-800	650-700	650-700	650	500
Heptanon(tabla)	100	70	70	70	50
LSD(doza)	100-120	100-120	100	100	100
Ecstasy(1kom)	35-50	35	35	30	30

Tijekom 2006. ostvareno je **998** zapljena različitih oblika opojnih droga.

Tablica 3. Broj zapljena opojnih droga od 2000. do 2006.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
603	861	1172	1032	707	867	998

Droga je oduzeta od **905** osobe, **502** državljana RH i 403 osoba koje nisu državljani RH.

Broj kaznenih dijela vezanih za zlouporabu droga je također pokazatelj koji, u kontekstu drugih, dopunjava sliku stanja.

KAZNENI POSTUPCI VEZANI ZA ZLOUPORABU DROGA

Tablica 4. Broj kaznenih dijela vezanih za zlouporabu droga od 2002. do 2006.

2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
1466	1187	944	992	1126

Županijskom državnom odvjetništvu u Puli i općinskim državnim odvjetništvima u Puli, Rovinju, Bujama i Pazinu za osobe preko 21 godinu je podnijeta **646** prijava za kaznena djela vezana za zlouporabu opojnih droga.

Ukupno je podnijeto **217** neposrednih optuženja, od čega **201** za kazneno djelo iz čl.173 st.1.KZ-a(posjedovanje droge).

Podnijeto je **68** istražnih zahtjeva, od toga 67 za kazneno djelo iz čl.173. st.2 (prodaja droga).

Nakon dovršene istrage podignuta je optužnica u **54** slučaja, a u 6 je postupak obustavljen.

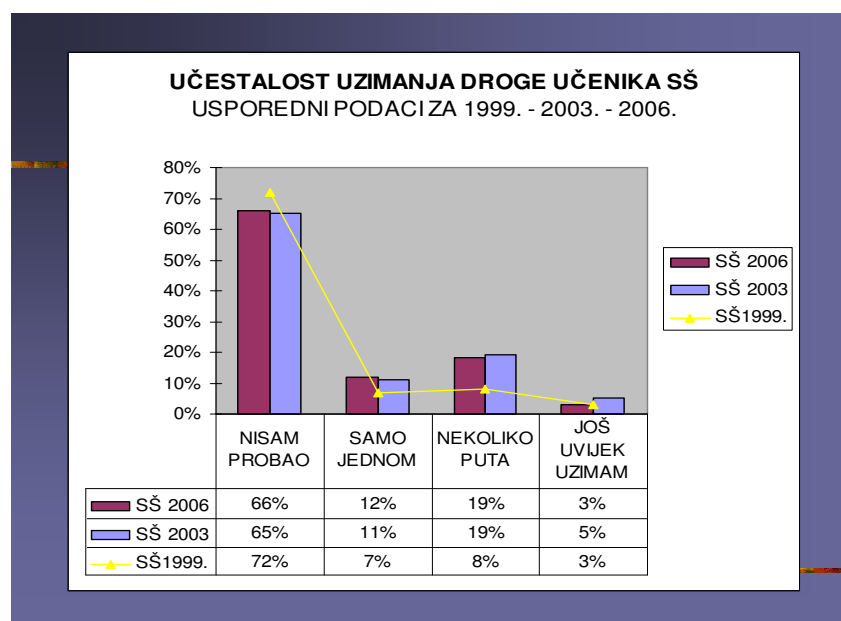
Donijeto je ukupno **298 presuda**, od čega **288** osuđujućih, **7** oslobađajućih i **3** odbijajuće. Zatvorska kazna je izrečena u **58** slučajeva, u **98** slučajeva novčana kazna, u **113** uvjetna kazna, a u **19** sudska opomena.

Primijenjeno je ukupno **25** sigurnosnih mjera i to sve obveznog liječenja od ovisnosti.

Zaključno o ponudi droga se može reći da prema podacima represivnog sustava u posljednjih nekoliko godina nema značajnijih promjena na tržištu opojnih droga u Istri. Nema trenda porasta zapljene niti jedne droge , a oscilacije u zapljeni pojedinih droga rezultat su akcija koje se poduzimaju ciljano na neku skupinu preprodavača. Primjećuje se postupni pad cijena većine droga. Marihuana je i dalje najčešća droga na tržištu. Važan podatak je da u posljednjih nekoliko godina nije bilo zapljena „novih“ vrsta droga koje su značajno prisutne u mnogim evropskim zemljama.

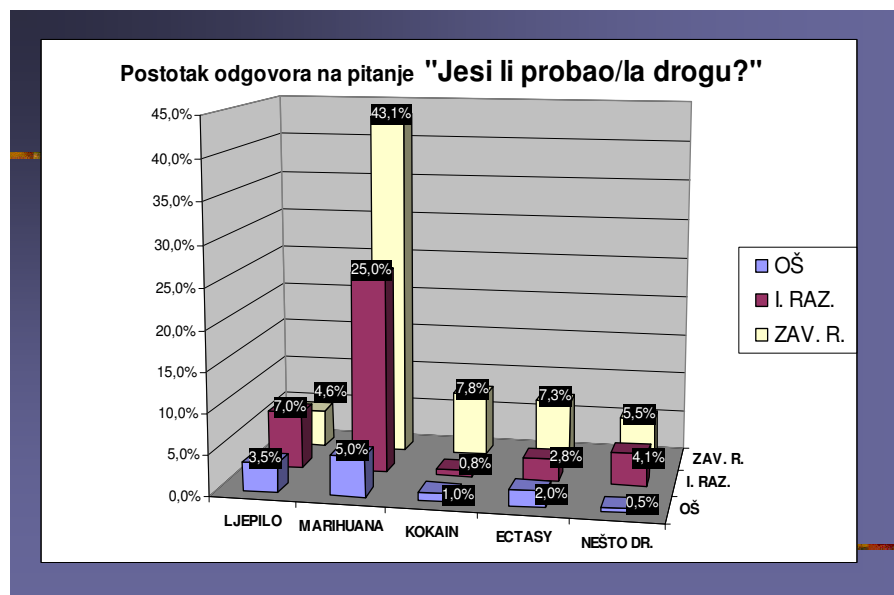
KONZUMIRANJE DROGA I TRENDOVI

Podaci o konzumiranju droga se mogu dobiti iz podataka zdravstvene službe, prvenstveno kad su u pitanje „teške droge“, dok su o konzumiranju drugih sredstava ovisnosti najvažniji izvor podataka ankete koje se provode među mladima. Jedina anketa koja se na području Županije provodi kontinuirano i metodološki ujednačeno od 1999. je anketa koju provodi „Zdravi grad“ Poreč sa učenicima osnovnih i srednjih škola na Poreštini kod više od 800 učenika. S obzirom na veličinu uzorka, kao i to da su obuhvaćene i škole u manjim mjestima(Tar, Sv.Lovreč) može se govoriti o reprezentativnom uzorku za Istarsku županiju.

Slika 1 Učestalost uzimanja svih droga učenika srednjih škola u Poreču

Vidljivo je da ne postoji trend češćeg konzumiranja sredstava ovisnosti u razdoblju od 1999. do 2006. godine.

Zanimljive podatke nam daje i odgovor o vrsti droga koje se konzumiraju (**Slika 2**)

- **13.5 % učenika VIII. raz.** probalo je neku ilegalnu drogu, najčešće marihuanu - (prije tri godine – 15%)
- **43% maturanata** je probalo je drogu, najčešće marihuanu, (prije tri godine – 45%)
- Kod maturanata je druga najčešća droga kokain. Ukupno su 23 učenika izjavila da su uzimali kokain, a samo 7 heroin. Očigledno da se događaju

promjene koje će uskoro dovesti do problema različitih od onih na koje smo navikli.

Dobiveni su i vrijedni podaci o konzumiranju „tradicionalnih“ sredstava ovisnosti:

- Često konzumira alkohol, (vikendom i/ili svaki dan) **10 % učenika VIII. raz. (2002.g. - 20%)** i **53,7% učenika zav. raz. SŠ (2002.g- 47%)**
- Jednom ili više puta bilo je pijano: **32% učenica i 44% učenika OŠ i 69,3% učenica i 87,2 % učenika završnih razreda SŠ**

Zaključno se o trendovima konzumiranja ilegalnih droga može reći:

- a) Marihuana je i dalje daleko najčešće korištena ilegalna droga
- b) Konzumiranje ecstasija i drugi sintetskih droga ne pokazuju znakove porasta
- c) Heroin više nije droga koja je «u modi»
- d) Kokain postaje sve veći problem
- e) Nisu zabilježeni slučajevi konzumiranja „novih“ ilegalnih droga

Ne smije se preći preko podataka o konzumiranju alkohola, tog, kako kaže SZO „vodećeg ubojice mladih u Evropi“, koje nosi ekstremne zdravstvene rizike. Potrebno je senzibilizirati javnost na taj problem koji je neopravdano u sjeni problema droga.

Na kraju treba spomenuti i poznati mit da je Istra „vodeća“ županija po zlouporabi droga u državi, što se temelji na podatku da je u Istri najveći broj ovisnika na liječenju. Podatak o broju liječenih ovisnika govori prvenstveno o kvalitetnom i dostupnom sustavu liječenja. Tako se u izvješću HZZJZ za 2004. Istra navodi kao županija sa dobro organiziranim sustavom pomoći ovisnicima i izražava zabrinutost za stanje u onim županijama koje prijavljuju mali broj ovisnika. Kao kuriozitet treba navesti da čak i State Department u izvješću o problemu droga u Hrvatskoj ističe Istru kao primjer regije sa dobrim liječenjem ovisnika (Glas Istre 4.3.2007.)

STANJE OVISNOSTI NA PODRUČJU ŽUPANIJE

Heroin je na području Istre i dalje vodeća, praktički jedina droga koja dovodi do ovisnosti, a slučajevi ovisnosti o svim drugim drogama su sporadični i rijetki. Zbog toga se većina podataka o ovisnicima odnosi na heroinske ovisnike.

Za procjenu broja ovisnika i težinu javno-zdravstvenog problema ovisnosti koristimo standardne parametre koji se koriste u svijetu :

- broj novih slučajeva («first treatment demand»)
- broj ovisnika koji traže pomoć zdravstvene službe
- ukupna smrtnost i smrtnost od predoziranja,
- HIV, AIDS i hepatitisi,
- sekundarni kriminalitet.

Tablica 5. Novoevidentirani slučajevi heroinske ovisnosti od 1999 - 2006.

Godina	1999.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Broj osoba	90	154	146	88	59	87	74	65

Podatci ukazuju na to da je kulminacija heroinske ovisnosti u Istri bila krajem 90-tih i početkom 2000-tih, a da nakon toga problem stagnira

Tablica 6. Broj novoevidentiranih heroinskih ovisnika prema mjestu stanovanja od 2002. – 2006.

	2002	2003	2004	2005	2006
Pula	34	35	33	39	24
Labin	16	3	12	3	4
Poreč	14	10	12	6	6
Rovinj	12	5	3	9	7
Buje, Umag, Novigrad	11	5	15	13	18
Pazin, Motovun	1	2	1	4	6
UKUPNO	88	59	87	74	65

Ovi podaci, ali i izvješća sa terena govore da se u gradovima gdje je epidemija počela ranije (Pula, Poreč, Rovinj, Labin), uočava smirivanje stanja, dok je u Umagu, Bujama, Novigradu čini se problem na vrhuncu. U unutrašnjosti Istre je problem tradicionalno manje izražen i stanje se čini stabilnim.

Broj ovisnika na području Županije

Do danas je **1177** stanovnika Istre zatražilo pomoć zdravstvenih službi, prvenstveno centara u Puli i Poreču, zbog problema sa heroinom. Utemeljeno možemo procijeniti da broj onih koji se nikad nisu javili, **tzv «neregistrirani», na našem području nije veći od 20%**, te tako procjenjujemo **da je do sada oko 1400** osoba u Istri razvilo heroinsku ovisnost. Naglašavamo da se radi o broju ovisnika, onih koji svakodnevno uzimaju droge, a ne povremenih konzumenata.

S obzirom da više od **700** naših ovisnika apstinira ili je na liječenju, zaključujemo **da na području Županije broj «aktivnih» ovisnika, onih koji redovito uzimaju droge i žive „ovisničkim životom“, od 600-700.**

Podaci Centara , savjetovališta , ambulanti na području Županije, omogućuju nam da dobijemo uvid u stanje ovisnika koji su u redovitom kontaktu sa Centrima.

Tablica 7. Distribucija prema obliku liječenja u 2005.godini

	Broj ovisnika	%
Apstinenti do 6 mj.	28	3,9
Apstinenti preko 6 mj.	30	4,2
Apstinenti preko 2 god.	32	4,5
Apstinenti preko 5 godina	34	4,8
Apstinenti nakon komune	81	11,4
U komuni	28	3,9
Detoksifikacija (metadon-buprenorfin)	186	26,2
Održavanje (metadon- buprenorfin)	292	41,1
UKUPNO	711	100,0

Treba dodati da je 50-tak osoba krajem 2005. bilo u pritvoru ili zatvoru, a nekoliko desetina trajno više ne živi na području Istre, najčešće u inozemstvu.

S obzirom na tradicionalni interes javnosti za metadonsku terapiju i zlouporabu metadona, treba reći da se sve većem broju ovisnika u Istri, više od 30 %, umjesto metadona propisuje buprenorfin, opijatski agonist koji ima sigurniji profil i za kojeg postoji manja mogućnost zlouporabe .

SMRTNOST OVISNIKA

U 2006. je zbog predoziranja umrlo 6 osoba.

Tablica 8. Broj smrtnih slučajeva zbog predoziranja u Istarskoj županiji od 1996-2005.

1996	4
1997	9
1998	7
1999	6
2000	3
2001	9
2002	3
2003	3
2004	4
2005	4
2006	6

Sekundarni kriminalitet

Prema podacima Policijske uprave Istarske sekundarni kriminalitet vezan za zlouporabu droga ostao je na razini iz ranijih godina.

AIDS i HIV infekcija

U 2005. nije zabilježen niti jedan novi slučaj HIV pozitivnosti kod ovisnika.

U Istri su do sada poznate tri HIV pozitivne osobe za koje se smatra da su se zarazile uzimanjem droga. U posljednje dvije godine nije zabilježen ni jedan HIV pozitivni ovisnik.

Hepatitisi B i C

Prema podacima HZJZ , 24 % ovisnika u Istri su nositelji hepatitis B virusa, a 54 % hepatitis C virusa. Primjećuje se trend rjeđe inficiranosti B i C hepatitisom kod novih heroinskih ovisnika.

Zaključno se na temelju svih navedenih podataka može reći da u 2006. nije bilo značajnijih promjena u težini problema na području Županije u odnosu na nekoliko prethodnih godina. Nastavlja se period stagnacije problema heroinske ovisnosti koji traje od 2002.godine, a drugi oblici ovisnosti se i dalje pojavljuju sporadično.

Slučajevi ovisnosti o kokainu su još uvijek rijetki, ali s obzirom na podatke iz anketa, te informacije koje dobivamo sa terena, realno je očekivati porast kokainske ovisnosti u skoroj budućnosti. S obzirom na stanje u mnogim evropskim zemljama gdje je kokain često i veći problem od heroina, te na hrvatsko „približavanje Evropi“, očekivani rast standarda i snižavanje cijene, treba računati sa sličnim trendom i kod nas.

ZAKLJUČAK:

Problem ovisnosti o opojnim drogama u Istri ima povijest dugu više od tri desetljeća. Dok su mnoge županije sredinom 90-tih bilježile prve slučajeve, mi smo imali stotine teških ovisnika. Dugo je ovisnost bio „policijski problem“, a tek se otvaranjem centara u Puli i Poreču, prvih centara u RH, tom problemu pristupa kao javno-zdravstvenom problemu. Sve više se problemu pristupa multidisciplinarno, suradnjom svih društvenih institucija i brojnih volontera. Jača i suradnja sa nevladinim udrugama koje daju značajan doprinos u prevenciji i liječenju ovisnika. Zahvaljujući entuzijazmu svih koji su na bilo koji način uključeni u borbu protiv ovisnosti, danas, nakon 15 godina, možemo reći da u Istri imamo kvalitetan i dobro organiziran sustav suzbijanja ovisnosti. Možda ne bismo bili ni svjesni vrijednosti koju imamo, da nam na to ne ukazuju stručnjaci iz drugih sredina i inozemstva.

Stanje heroinske ovisnosti, najvažnije ovisnosti Istri, nakon naglog širenja u 90 tim, u prvim godinama novog milenija pokazuje znakove stagnacije i smirivanja. Taj trend se nastavlja i u 2006. godini. Smatramo da je heroinska ovisnost, ali i zlouporaba drugih supstanci i dalje veliki problem u našoj Županiji i da se trenutno smirivanje epidemije ne smije protumačiti da je problem riješen ili smanjen, već samo da se ne pogoršava.

Svi pokazatelji upućuju na to da se je dosadašnji pristup pokazao ispravnim i da tim putem treba nastaviti. Vjerujemo da će Županija nastaviti davati podršku svim institucijama i pojedincima koji se ozbiljno i sustavno bave problemom ovisnosti, a da će tematska sjednica Županijske skupštine tome dati novi poticaj.

Predsjednik Povjerenstva

Ante Ivančić dr.med.

5 PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZA UNAPREĐENJE SOCIO-ZDRAVSTVENE ZAŠTITE STARIJIH OSOBA

Radi ostvarivanja dugoročnog cilja („Do kraja 2012. godine sustav skrbi za starije osobe na području Istarske županije bit će usmjeren prema utvrđenim prioritetnim potrebama korisnika, dominantno intersektorski i vaninstitucionalan, a za područje Pazinštine – i institucionalan.“) u Planu za zdravlje građana Istarske županije – prioritet unapređenje socio-zdravstvene zaštite starijih osoba postavljene su slijedeće strateške odrednice:

- I. podizanje standarda u institucionalnoj skrbi
- II. poticanje vaninstitucionalnih oblika skrbi
- III. uspostavljanje i razvijanje intersektorske koordinacije
- IV. poticanje volontarijata

a za 2006. godinu unutar tih smjernica bili su postavljeni odgovarajući podciljevi. Realizirano je kako slijedi:

5.1 Podizanje standarda u institucionalnoj skrbi

Unaprijeđena je kvaliteta rada u domovima za starije i nemoćne osobe kojima je osnivač Istarska županija i povećan broj usluga u odnosu na minimalni (nacionalni) standard, prvenstveno zahvaljujući namjenskom korištenju raspoloživih sredstava, osiguravanjem dodatnih izvora financiranja, te podizanjem razine stručnog rada.

a) Djelatnost domova za starije i nemoćne osobe za koje su osnivačka prava prenijeta na Istarsku županiju financirana je sukladno Odluci o minimalnim financijskim standardima za decentralizirano financiranje domova za starije i nemoćne osobe i to u 2006. godini iznosom od ukupno 31.610.000,00 kn; od čega je 15.454.669,00 kn (49 %) ostvareno iz decentraliziranih sredstava, a 16.155.331,00 kn (51 %) kao vlastiti prihod ustanova (ostvaren uplatom samih korisnika, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi ili iz drugih izvora).

b) Dodatnim sredstvima iz Proračuna Istarske županije, ali i Grada Pule, Labina, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, omogućeno je povećanje broja i vrsta usluga koju domovi pružaju:

Usluge	Dom	Broj korisnika	
		2005.	2006.
Dnevni boravak	Pula	25	25
	Raša/Labin	10	17
	Buzet	-	125
Dodatne mjere zdravstvene zaštite	Novigrad, A. Štiglic Pula, Raša, Rovinj Nedeščina, Vila Maria Pula	992	969
Radno-okupacijski i rekreativni programi	Pula + udruge „Suncokret“ „Senior“	24	30
	Novigrad	88	

Dnevni boravak u Puli u prvom redu je namijenjen skrbi oboljelih od Alzheimerove bolesti i drugih oblika demencije, jer je upravo njih najteže zbrinjavati u ustanovi, a obitelj (čiji su članovi zaposleni) ima potrebu za pomoći. U Labinu dnevni boravak djeluje kao organizacijska jedinica Doma za starije i nemoćne osobe Raša.

Radno-okupacijski i rekreativni programi imaju prvenstveno ulogu prevencije i/ili očuvanja preostalih funkcionalnih sposobnosti, fizičkih i psihičkih. Kao rezultate izvoditelji navode: „manju upotrebu lijekova, bolje socijalne kontakte i prevladavanje osamljenosti, te aktualizaciju vlastite vrijednosti, sprečavanje dekubitusa vježbanjem s nepokretnim i teško pokretnim korisnicima“, „smanjenu socijalnu izoliranost unutar institucije“.

c) Radi unapređenja stručnog rada u domovima održavani su radni sastanci sa ravnateljima i/ili drugim nadležnim djelatnicima na kojima su se raspravljale u usuglašavali stavovi o temama od zajedničkog interesa.

Posebne stručne edukacije organizirane su: u sklopu Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja, te projekta istraživanja potreba starijih osoba na području Bužeštine.

Zdravstveno stanje i funkcionalne sposobnosti osoba smještenih u domove, kontinuirano se prati putem posebnih obrazaca koje zdravstvena služba ustanova dostavlja Zavodu za javno zdravstvo.

Zbog velikog pritiska na smještaj u domove razmatra se mogućnost reguliranja postupka za prijem korisnika u dom.

Otvaranje novih kapaciteta svakako bi trebalo rezultirati smanjenjem broja osoba na listama čekanja, odnosno skraćivanjem vremena čekanja na smještaj. Međutim, obzirom da se na listama čekanja prosječno nalazi oko 500 osoba, a u novoizgrađenim objektima (Buzet, Poreč) bit će ponuđeno ukupno 129 novih mjesta nerealno je očekivati da će se problem dugotrajnog čekanja na smještaj riješiti u kratkom roku. Zbog toga se nametnula potreba za preciznijom analizom zahtjeva za smještaj u ustanove. U tu svrhu formirana je posebna radna grupa sastavljena od predstavnika doma, centra za socijalnu skrb i zdravstva, koja ima zadatak izraditi kriterije za prioritetni smještaj i prijedloge za alternativnu zaštitu. Tijekom 2006. godine osigurane su osnovne pretpostavke za rad grupe: formiranje, edukacija, definiranje prava i dužnosti, te metodologija rada, a aktivnosti se nastavljaju u 2007. godini

Naglašen je trend sve jačeg povezivanja ustanova sa lokalnom zajednicom koja podupire rad postojećih domova ali preuzima i inicijativu za izgradnju novih kapaciteta.

Svijest o potrebi podizanja standarda institucionalne skrbi u Istarskoj županiji veoma je naglašena, pa jedinice lokalne samouprave koje procjenjuju da na njihovom području nedostaju domovi za starije i nemoćne osobe poduzimaju mjere za izgradnju novih objekata. Obzirom da Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi postojeće kapacitete u Istarskoj županiji ocjenjuje dostatnim, investicije se financiraju prvenstveno iz proračuna gradova i općina na teritoriju kojih se domovi grade, a u sufinanciranju sukladno mogućnostima sudjeluje i Istarska županija:

Buzet – Dom za starije i nemoćne osobe

Kapacitet: 41 osoba u stalnom (26 u stacionaru) i 10 osoba u dnevnom smještaju
Investitori: Grad Buzet (8.200.000,00 kn) i Istarska županija (2.000.000,00 kn)
Započinje s radom 1.02.2007., a od 1.06.2006. u suradnji s Ministarstvom obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti pokrenut je projekt pomoći u kući i dnevno boravka za starije osobe. Cilj je uspostavljanje usluga i organizacije rada doma na način da on postane osnovi resurs lokalne zajednice u skrbi o starijim i nemoćnim osobama općenito.

Pazin - Grad Pazin također se odlučio za izgradnju doma za smještaj do 100 korisnika. U tom cilju određena je lokacija, a u tijeku je postupak izvlaštenja i izrada građevinske dokumentacije (dozvola i projekata).

Rovinj - Dom za starije i nemoćne osobe „Domenico Pergolis“ zajedno s Gradom Rovinjom uvodi uslugu dostave toplog obroka u kuću korisnika.

Pula – Dom za psihički oboljele odrasle osobe „Vila Marija“

Kapacitet: 203 osobe u stalnom smještaju, 30 u dnevnom i 15 u prihvatilištu

Investitori: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Grad Pula i Istarska županija - po cca 12.000.000,00 kn svaki.

Motovun – Brkač „Dom za psihički oboljele odrasle osobe“

Kapacitet: 91 korisnik u stalnom smještaju, 20 u dnevnom boravku

Investitori: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Udio Istarske županije: izgradnja i opremanje prostora za radno-okupacijske aktivnosti.

Mreža domova socijalne skrbi – održani su sastanci sa predstavnicima gradova, nadležnih centara za socijalnu skrb i postojećih domova socijalne skrbi u Istarskoj županiji. Na temelju njihovih očitovanja sačinjen je nacrt prijedloga Prethodnog mišljenja, koje je usvojeno na sjednici Županijske skupštine i proslijeđeno nadležnom ministarstvu na dalje postupanje. Glede potreba za smještajem starijih i nemoćnih osoba predložene su izmjene koje se odnose na: promjenu kriterija za utvrđivanje potreba i uvažavanje zahtjeva lokalne samouprave. Predloženo je proširenje kapaciteta za još 469 mjesta u stalnom smještaju i 162 mjesta u dnevnim boravcima.

5.2 Poticanje vaninstitucionalnih oblika skrbi

Polazeći sa stanovišta da je u organizaciji vaninstitucionalne skrbi važno krenuti od samih korisnika a ne pasivno prihvaćati postojeću ponudu programa, provedeno je nekoliko istraživanja potreba starijih osoba i raspoloživih resursa za njihovo zadovoljavanje. Posebna vrijednost provedenih postupaka bila je korištenje različitih metodoloških pristupa u istraživanju, od klasičnog kvantitativnog istraživanja reprezentativnog uzorka starijih osoba anketnim upitnikom, do kvalitativnih intervjua sa ciljanim skupinama ispitanika ili fokus grupama.

Rezultati provedenih istraživanja potreba starijih osoba - općenito, upućuju nas na spoznaju da starije osobe nisu homogena skupina čije se potrebe mogu generalizirati i na njih jednako odgovoriti. Upravo je suprotno – često je potreban individualiziran pristup, a intervencije nisu nužno prezahtjevne ni u ekonomskom niti u financijskom smislu.

Društvo psihologa Istre u prikazu rezultata istraživanja „Identifikacija potreba starijih osoba u Istri“ navodi da:

- Starije osobe imaju česte socijalne kontakte s djecom, unucima i suprugom, a uz to i sa susjedima i prijateljima.
- Pomoć u obavljanju svakodnevnih poslova starije osobe najčešće dobivaju od supružnika, a zatim od djece i unuka.
- Kao najčešći problemi starijih osoba navedeni su oni financijske, a zatim i zdravstvene prirode.
- Zadovoljstvo životom uglavnom je pozitivno i to posebice zadovoljstvo članovima obitelji i prijateljima.

- Zadovoljstvo organizacijom života najveće je kod starijih osoba koje žive u manjim gradovima i mjestima.
- Zainteresiranost za pomoć, savjete i usluge kod ispitanih osoba vrlo je mala.
- Odlazak na izlete, predavanja i organizirano pješaćenje – najčešće su aktivnosti u koje bi se stariji ljudi željeli uključiti.

Vaninstitucionalni oblici skrbi potvrđuju se kao racionalni za zajednicu, učinkoviti i prihvatljiviji za korisnike i njihove obitelji.

Kako je istaknuto i u tekstu javnog poziva za prijavu projekata koji će se uvrstiti u Program javnih potreba iz područja zdravstva i socijalne skrbi a 2006. godinu, kao i kriterijima za ocjenu pristiglih prijedloga projekata, Istarska županija prioritetno financira usluge i pomoć koja se provodi u kući starije osobe (bez smještaja u ustanovu). Iz Proračuna Istarske županije bila su osigurana sredstva za provođenje projekata namijenjenih starijim osobama koje žive u vlastitom domaćinstvu ali im je potrebna povremena pomoć:

projekt/oblik rada	tko provodi	broj korisnika		Broj volontera
		2005.god	2006. god	
Posjete članovima	Zajednica udruga umirovljenika IŽ	1200		
Dobrosusjednska pomoć	Klub 50+ pri Mjesnom odboru Veli Vrh Pula	45	45	40
Pomoć u kući	SUH – Sindikat umirovljenika Hrvatske, podružnica Pula	32	120	21
Pomoć i njega u kući – hospicijska skrb	Fond „Zdravi grad“ Poreč	45	90	
Zdravstvena njega u kući	ustanove za zdravstvenu njegu u kući: «Zlatne ruke» (Pula), «Eleonora» (Poreč)	235	Pilot-projekt u toku	
Savjetovaništa	Udruga za Alzheimerovu bolest IŽ	200	40	
rekreacijske i kreativne radionice	Klub 50+ Veli Vrh Pula Udruga prijatelja starijih Senior	60	130	
Učilište za treću životnu dob	Pučko otvoreno učilište Umag	-	108	

Pored navedenog Zajednica udruga umirovljenika IŽ organizira preventivne preglede za starije osobe i to: kardio-vaskularnog i respiratornog sustava, kontrole krvnog tlaka, kontrole razine šećera u krvi, mamografije, mjerenje gustoće kostiju za ukupno, predavanja o zdravom životu (300 posjetitelja); dok Hrvatska liga protiv reumatizma organizira UZ dezintometriju i predavanja (2000 osoba).

Način provedbe i financiranja vaninstitucionalnih oblika skrbi usuglašava se s jedinicama lokalne samouprave, a radi provjere učinkovitosti zamišljenog modela dodatno sufinanciranja zdravstvene njege u kući bolesnika započela je i provedba specifičnog pilot-projekta kojega u periodu od 6 mjeseci (do lipnja 2007. godine) provode sve registrirane ustanove i djelatnosti za zdravstvenu njegu bolesnika u kući.

5.3 Uspostavljanje i razvijanje intersektorske koordinacije

Predstavnici lokalne samouprave, zdravstvene i socijalne zaštite, te civilnog sektora u Pazinu, Poreču, Labinu i Buzetu višekratno su se okupljali radi koordinirane rasprave i planiranja suradnje na području unapređenja kvalitete života starijih osoba. Gerontološki centar osnovan je u Poreču, a u Puli djeluje pri Domu za starije i nemoćne osobe, dok funkcije Centra za gerontologiju preuzima Zavod za javno zdravstvo.

Predstavljanje županijskog Plana s ciljem organiziranja lokalnih timova

provodilo se uglavnom kroz projekt «Unapređenje kvalitete života starijih osoba» koji je razvio Centar za građanske inicijative Poreč. Program se od prosinca 2004. godine provodi u obliku radionica «Stvaranje mreže partnera». U radionice su se uključili predstavnici jedinica lokalne samouprave (7 gradova i 3 općine); domova zdravlja (5); centara za socijalnu skrb (4 + ispostava Buzet); ustanova za zdravstvenu njegu bolesnika u kući (10); «Zdravih gradova» (3); domova za starije osobe (4); gradskih društava Crvenog križa (5); Sindikata umirovljenika (6); udruga umirovljenika (5); udruga antifašista (5); udruga sv. Vinka Paulskog (5); Caritasa (3). Svim gravitirajućim općinama spomenutih gradova (21), dostavljaju se pozivi i sažeci s radionica.

Dosadašnji rezultati pokazuju:

- ovaj je projekt, u svakoj sredini u kojoj se provodi, okupio predstavnike relevantnih društvenih skupina koje već rade neke od aktivnosti skrbi o starijim osobama, ali i drugih koji su voljni uključiti se u program
- aktivnosti programa javno se predstavljaju, te su lokalne zajednice upoznate s njegovim odvijanjem
- do kraja godine bit će stvorene «Slike skrbi o starijim osobama» u zajednicama (statistički podaci, istraživanje potreba, pregled oblika pomoći koje starijim osobama pružaju različiti subjekti u zajednici ...)
- u svim sredinama bit će utvrđeni prioriteti (konsenzus konferencije)
- analizirat će se i definirati problemi

Istarska županija nastoji što više potaknuti suradnju i partnerstvo subjekata uključenih u skrb o starijim osobama. Tijekom 2006. godine to smo pokušavali na nekoliko načina:

- Odobravanjem financijskih sredstava za provedbu projekata prioritarno onim subjektima koji su projekt prijavili u partnerstvu (što je bilo naglašeno i u javnom pozivu). Iako su partnerstva ponekad potvrđena i obostrano potpisanim aktom, ostaje dojam da su ona uglavnom formalne prirode, nastala isključivo iz potrebe za udovoljavanjem uvjetima natječaja a ne stvarno uspostavljen suradnički odnos.
- Povezivanjem korisnika sredstava iz Programa javnih potreba iz područja zdravstva i socijalne skrbi u onim slučajevima kad je procijenjeno da njihov zajednički rad može donijeti veću vrijednost, odnosno kad su se nedostatni resursi jednog korisnika mogli uspješno kompenzirati kapacitetima onog drugog: npr. Društvo crvenog križa i Društvo psihologa surađivali su u projektu Centra za međugeneracijsku solidarnost; Patronažna služba, Dom za starije i nemoćne osobe „A. Štiglic“ i Fond zdravi grad Poreč prenosili su svoje iskustva u provedbi pomoći u kući i službama koje su to tek namjeravale pokrenuti (Buzet).
- Formiranjem radnih grupa heterogenog sastava u koje su uključeni predstavnici različitih institucija i udruga, a rješavanje problema zbog kojega su grupe i formirane, podrazumijeva međusobno razumijevanje i spremnost na promjene, odnosno prilagodbe sustava.

Posebnu ulogu u integriranju podataka o potrebama starijih osoba ima Centar za gerontologiju – u osnivanju pri Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije. Osim monitoringa zdravstvenih potreba i usluga starijih, ovaj Centar često preuzima i koordinativne funkcije u provedbi istraživačkih projekata (kao npr. komparativne studije o starima koja se provodi u sklopu Europskog projekta „Tipping the Balance“), te postaje i mjesto za stručne konzultacije i pomoć u provedbi projekata lokalnog karaktera.

Svi stručnjaci koji se bave socio-zdravstvenom zaštitom starijih osoba kontinuirano se potiču na pisanje i objavljivanje stručnih članaka, pa su javnosti predočeni, između ostalog i u:

- Hrvatski časopis za javno zdravstvo – 3. broj časopisa objavljen u srpnju 2005. godine u cijelosti je bio posvećen Istarskoj županiji. Sadržavao je između ostalog i članke: Grozić-Živolić, S. «Županijski plan unapređenja socio-zdravstvene zaštite starijih osoba», Momčinović, M. «Zdravlje i civilno društvo - Stvaranje 'mreže partnera' u skrbi o starijim osobama u zajednici»; Grubišić-Juhas, V. „Gerontološki centar Pula - primjer dobre prakse u skrbi za starije ljude“
- Dani primarne zdravstvene zaštite Labin - Rabac - zbornik radova - članci: Grah E., Pauletić S. «Koliko mi doista poznajemo potrebe starijih osoba? (iskustva s Bužeštine)»; Grozić-Živolić S., Momčinović M. «Socio-zdravstvena zaštita starijih osoba kao jedan od županijskih javnozdravstvenih prioriteta»; Lazarić-Zec D., Dabović-Rac O. «Pokazatelji zdravstvenih potreba u domovima za starije i nemoćne u Istarskoj županiji
- tematskom broju časopisa „Epoha zdravlja“ u siječnju 2006. godine (Članci: „Crveni križ i pomoć u kući za starije osobe“, „Novi oblik skrbi za starije i nemoćne osobe na Poreštini – medicinski krevet u kuću svakog teškog bolesnika“, „Pješčenje u prirodi – iskustva iz Istarske županije“, „Udruga prijatelja starijih senior“, „U sjeni ladonje: slika starenja u Istri“, „Rođendanska želja“, „Pogled kroz prozore – aktivniji i kvalitetniji umirovljenički život“)

Nažalost, još uvijek nije uspostavljen efikasan sustav razmjene informacija i podataka. Naime, pokazatelji zdravstvenih i socijalnih potreba starijih osoba prikupljeni u nekoliko posljednjih godina iskorišteni su tek djelomično – svatko ih koristi za sebe, a izostala je usporedba i analiza rezultata dobivenih različitim metodološkim pristupima.

5.4 Poticanje volontarijata

Istarska županija posebno stimulira projekte koji senzibiliziraju, motiviraju i uključuju volontere u skrb o starijim osobama.

Usprkos navedenoj činjenici, takvih je programa do sada relativno malo, malo je udruga ili drugih institucija koje ih nude. Zbog toga će biti potrebno da Istarske županija, putem svojih nadležnih tijela, preuzme aktivniju poziciju u pokretanju i održavanju volontarijata.

James Joyce Centar Pula, kao partner u provedbi ovog dijela Plana uspostavio je suradnju sa 7 institucija i 3 udruge koje se bave pružanjem usluga starijoj i socijalno ugroženoj populaciji na području Istarske županije. Za 6 institucija (Filozofski fakultet, Dom za starije i nemoćne osobe Raša, Dom za starije i nemoćne osobe Novigrad, Dom za starije i nemoćne osobe „Alfredo Štiglic“ Pula, Dom za psihički bolesne osobe Motovun, Dom za psihički bolesne osobe „Vila Marija“ Pula, Kuća skrbi Polikarpa) održan je dvodnevni seminar za koordinatore volontera. Tim povodom izrađen je priručnik „Management volontera“ te procjena potreba i akcijski plan za svaku od ustanova i udruga. Regrutirano je 17 volontera i održane 3 edukacijske radionice. Ukupan broj aktivnih volontera u 2005. god iznosi 22 člana.

Prema dostupnim podacima iznijetim u izvješćima korisnika sredstava iz Programa javnih potreba tijekom 2006. godine u raznim projektima aktivno je sudjelovalo oko 370 volontera. Cijenimo, međutim, da je taj podatak precijenjen i da ga je potrebno dodatne provjeriti.

Tablica: Indikatori za evaluaciju postignuća

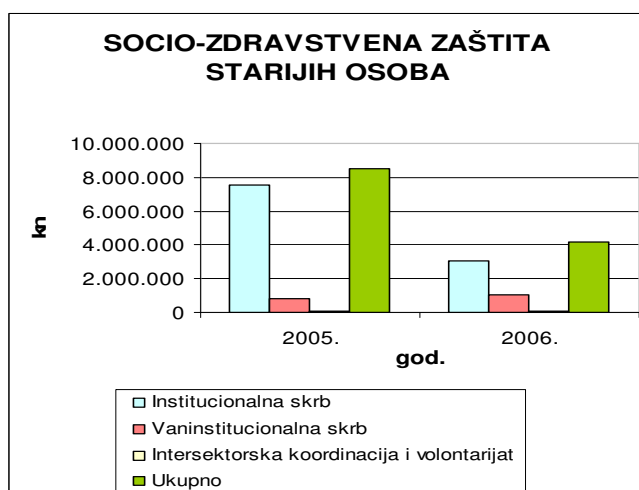
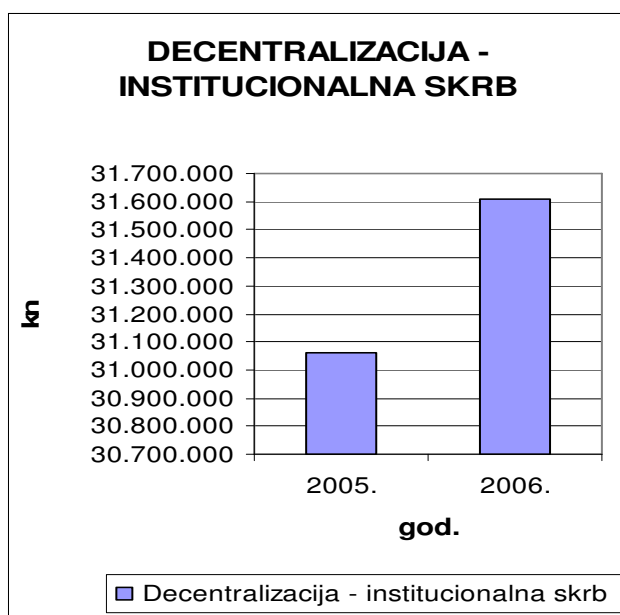
indikatori	INSTITUCI- ONALNA SKRB	VAN INSTITUCIONALNA SKRB		INTER SEKTORSKA KOORDINACIJA			POTICANJE VOLONTARIJATA
		broj korisnika pomoći i njege u kući (PUK) i dobrosusjedske pomoći (DSP)		Centar za gerontologiju (CG), gerontološki centri (GC) i timovi (GT)			
	broj mjesta za stalni smještaj	PUK	DSP	CG	GC	GT	broj aktivnih volontera
2004.	615 + 25	59	1230	-	-	-	32
2005.	615 + 35	280	1245	1	2	4	30
očekivani 2006.	656 + 45	118	1500	1	2	4	50
Ostvareni 2006.	656 + 45	390	15545*	1	2	4	370*
očekivani za 2007.	695	118	2000	1	2	4	96
očekivani za 2012.	Za 2,5% starijih od 65 god	374	2424	1	4	10	323

* podaci se temelje na izvješćima provoditelja programa koji kao korisnike navode sve članove organizacije, pa ih je potrebno dodatne provjeriti

5.5. Financijski aspekt izvršenja Plana

SOCIO-ZDRAVSTVENA ZAŠTITA STARIJIH OSOBA	2005.	2006.
1. INSTITUCIONALNA SKRB	38.630.795	34.698.600
1.1. Domovi za starije i nemoćne osobe u vlasništvu IŽ - Odluka Vlade o min. financijskim standardima za decen. financiranje	31.060.000	31.610.000
1.2. Domovi za starije i nemoćne osobe u vlasništvu IŽ - iznad financijskog standarda decentralizacije (povećanje broja i vrsta usluga, dodatna ulaganja u prostor i opremu)	1.170.795	1.768.600
1.3. Sufinanciranje izgradnje novih domova za starije osobe u vlasništvu gradova (Buzet, Pazin)	2.000.000	200.000
1.4. Sufinanciranje izgradnje doma za psihički bolesne odrasle osobe Vila Maria u Puli i objekta za radno-okupacijske i proizvodne aktivnosti u Brkaču	4.400.000	1.120.000
2. VANINSTITUCIONALNA SKRB	857.160	1.024.646
2.1. Pomoć u kući korisnika (svakodnevne aktivnosti, zdravstvena njega, hospicij, telefonski kontakti, dostava knjiga)	90.000	226.750
2.2. Dobrosusjedska pomoć	91.300	93.400
2.3. Radionice, predavanja, savjetovališta i slične usluge namijenjene starijim osobama	35.000	37.000
2.4. Novčane pomoći (Fond solidarnosti, učesnici NOR-a, civilni invalidi II. svjetskog rata)	640.860	667.496
3. INTERSEKTORSKA KOORDINACIJA I VOLONTARIJAT	97.000	70.000
3.1. Epidemiološka praćenja i istraživanja specifičnih strategija vezanih uz starenje	42.000	50.000
3.2. Jačanje kapaciteta lokalne zajednice za skrb o starijim osobama	55.000	20.000
UKUPNO (1.+2.+3):	39.584.955	35.793.246

*sve stavke izvršenja plana odnose se na izvršenje iz Proračuna Istarske županije; točka 1.1. uključuje i vlastite prihode domova; točka 1.2 uključuje i financijsku potporu iz proračuna jedinica lokalne samouprave, te donacije pravnih/fizičkih osoba

6 PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA - PRIORITET VODA

UVOD

U prioritetu "VODA" veliki je broj aktivnosti dugoročnog karaktera i radi se o kapitalnim investicijama koja povezuju tvrtke i uprave u državnom vlasništvu i javna poduzeća u vlasništvu lokalne uprave i samouprave.

Kao članovima tima, to je bilo teško pratiti, a pogotovo utjecati na ritam izvođenja i zadane rokove.

Planovi aktivnosti za 2006. napravljeni su bez direktnog učešća samih izvoditelja aktivnosti, već su indirektno preuzeti iz njihovih planova i važećih dokumenata osim u dijelu koji se odnosi na program praćenja kakvoće sirovih i pitkih voda te obveza koje proizlaze iz Odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na području Istarske županije koju je 1.kolovoza 2005. godine usvojila Skupština Istarske županije (Sl. novine IŽ 12/05).

Zbog toga su osnovane radne grupe koje će se baviti:

1. Unapređenjem sustava i sigurnosti vodoopskrbe,
2. Unapređenjem sustava zbrinjavanja krutog i tekućeg otpada i
3. Obrazovanjem i edukacijom u domeni zaštite voda

Prvi zajednički radni sastanak svih radnih grupa održan je 25. listopada 2006. godine. Članovi radnih grupa, predloženi od strane komunalnih tvrtki i državnih i područnih (regionalnih) tvrtki i nevladinih udruga (komunalna poduzeća, vodovodi, Zavod za javno zdravstvo i Hrvatske vode, NGO, predstavnici EKO škola) pozdravili su novi način u rješavanju problematike VODA s željom da se sastaju učestalije posebno u početnom periodu. Navedeno ukazuje da im takav vid okupljanja znači mnogo posebno iz razloga što baš i nema sustavnog praćenja i objedinjavanja podataka koji su relevantni u konačnosti na kakvoću i količinu vodnih resursa koji se koriste za vodoopskrbu, zahvaćanje, obradu i konačnu distribuciju do krajnjih potrošača.

U cilju prikupljanja podataka o realizaciji plana za 2006. godinu kao i podataka za pripremu Plana za 2007. godinu, s članovima radne grupe je, 30. studenog 2006. godine, održan sastanak. Tada se zaključilo da će, zbog vremenskih neusklađenosti usvajanja planova na skupštinama, odnosno nadzornim odborima pojedinih tvrtki, s vremenom potrebnim za dostavu izvješća i planova u projekt Plan za zdravlje, biti problema. Jedino rješenje je da članovi radne grupe dostave nacрте u Plan za zdravlje te da se u istom izvrše izmjene i dopune ukoliko prilikom usvajanja nastanu promjene.

Osim toga, članovi radne grupe za unapređenje zbrinjavanja krutog i tekućeg otpada istaknuli su da imaju relativno dobre i točne pokazatelje što se tiče zbrinjavanja krutog otpada ali su zato podaci glede sustava javne odvodnje nedostatni. Naime, komunalne tvrtke imaju relativno dobru bazu podataka o mreži i uređajima za pročišćavanje otpadnih voda u gradovima u kojima imaju sjedište dok za okolne općine takvih baza nemaju. Za okolne općine nepotpunu bazu podataka imaju i Hrvatske vode VGO Rijeka koji pokrivaju tri županije (Istarsku, Primorsko-Goransku i Ličko-Senjsku), pa je predstavnik Hrvatskih voda istaknuo da to predstavlja značajan problem jer se sredstva ne dodjeljuju prema prioritetima već prema umješnosti pojedine lokalne samouprave. Osim što se ne rješava problem po prioritetu u odnosu na zaštitu vodnih resursa na području Istarske županije se stvara i šarolikost u odabiru tehnologija obrade otpadnih voda što znatno otežava buduće održavanje sustava.

Iz navedenog slijedi da tek uspostavom rada radnih grupa započinje timski rad na prioritetu VODA.

Članovi tima Plana za zdravlje će u početku koordinirati sve sastanke radnih grupa kako bi se svaka radna grupa profilirala kao odgovorno tijelo u sferi svog djelovanja.

Sukladno postavljenim smjernicama i planiranim aktivnostima tijekom 2005. i 2006. godine realizirano je:

6.1 Provođenje administrativnih mjera zaštite vodnih resursa i podizanje ekološke svijesti o očuvanju okoliša

6.1.1 Usvajanje odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće u IŽ

Županijska skupština je na sjednici održanoj 1. kolovoza 2005. godine usvojila jedinstvenu Odluku o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće. Odluka je objavljena u Službenim novinama Istarske županije br. 12/2005.

Tom odlukom se određuju područja sanitarne zaštite podzemnih izvorišta (izvori i bunari) i akumulacije koja se koriste ili su rezervirana za javnu vodoopskrbu na području županije, mjere za zaštitu izvorišta od zagađenja ili drugih utjecaja koji mogu nepovoljno djelovati na njihovu izdašnost, kakvoću i zdravstvenu ispravnost vode, nastavak istražnih radova, izvori i način financiranja zaštitnih mjera te kaznene odredbe.

Odlukom su posebno definirane obaveze trgovačkog društva "ISTARSKI VODOZAŠTITNI SUSTAV-IVS d.o.o." kako bi se odmah, ne čekajući izradu Programa mjera zaštite, započelo sa aktivnostima zaštite izvorišta na temelju već usvojenog Programa izgradnje objekata prvog (I) i drugog (II) stupnja prioriteta koji proizlaze iz studije "Organizacija, izgradnja i održavanje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za mala naselja u obuhvatu vodozaštitnih područja u Istarskoj županiji", Projekt 53012 od svibnja 2000. godine.

6.1.2 Izrada Programa mjera zaštite izvorišta:

Za I odnosno IA zonu izvorišta Program mjera zaštite donosi pravna osoba koja obavlja javnu vodoopskrbu i upravlja vodozahvatom, odnosno pravna osoba - nositelj stvarno pravnih ovlasti ili vlasnik zemljišta unutar prve (I) odnosno prve (I)A zone izvorišta – krškog vodonosnika odnosno Hrvatske vode i pravna osoba koja obavlja vodoopskrbu svaka za dio prve (I) zone akumulacije Butoniga kojim upravlja – odnosno nositelj je stvarno pravnih ovlasti ili vlasnik zemljišta unutar prve (I) zone.

Slijedom navedenog je za I. Zonu zaštite izvorišta: Rakonek, Sv. Ivan, Gradole i Bulaž pravna osoba koja obavlja javnu vodoopskrbu i upravlja vodozahvatom donijela Program mjera zaštite (Vodovod Pula – Rakonek; Istarski vodovod Buzet – Sv. Ivan, Gradole i Bulaž).

Za I. Zonu zaštite akumulacije Butoniga Program mjera zaštite nije donijet.

Za IB, II, III i IV zonu program donosi Poglavarstvo Istarske županije u roku šest (6) mjeseci od dana stupanja na snagu Odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće u Istarskoj županiji (Sl. novine IŽ 12/05). Odlukom je definirano da je koordinator izrade programa tvrtka IVS d.o.o. Buzet. Rok za izradu programa je 8. kolovoza 2007. godine.

Napomena: Na temelju Zakona o vodama i navedene Odluke, Županijska skupština IŽ je, 27. studenog 2006. godine, donijela Odluku o uvođenju posebne naknade za

sufinanciranje izgradnje sustava javne odvodnje i zaštite voda Istarske županije. Time su stvoreni preduvjeti za pokretanje postupka izrade Programa mjera zaštite izvorišta.

Za očekivati je da će Programa mjera zaštite izvorišta za IB, II, III i IV zonu zaštite izvorišta biti na sjednici Poglavarstva Istarske županije krajem 2007. godine.

6.1.3 Praćenje kakvoće “sirovih” voda izvorišta

Tijekom 2005. i 2006. godine nastavilo se praćenje kakvoće sirovih voda prema Programu Hrvatskih voda i Programa IŽ. Programe provodi Zavod za javno zdravstvo Istarske županije. Za Istarsku županiju Zavod izrađuje objedinjeno izvješće obzirom da se programi dopunjavaju čime se postiže veći broj uzoraka i kvalitetna ocjena kakvoće voda. Prema Ugovoru o praćenju kakvoće voda na području Istarske županije za 2006. godinu rok dostave Izvešća je 31. ožujka 2007. godine. Poglavarstvo Istarske županije je izvješće Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije o kakvoći “sirovih” voda izvorišta koja se koriste u vodoopskrbi, za 2005. godinu prihvatilo 6. lipnja 2006. godine i nalazi se na web stranicama županije.

Za provođenje programa praćenja utrošeno je ukupno 1 083 175,71 kn od čega Istarska županija učestvuje s 37,50% a Hrvatske vode Zagreb s 62,50%.

6.1.4 Izmjene zakonske regulative o vodama sukladno odredbama EU.

Sukladno mišljenju “avis” EU od 20. travnja R. Hrvatska je započela sa usuglašavanjem zakonodavnog okvira sa zahtjevima i standardima EU. Tako je Sabor RH na sjednici održanoj 9. prosinca 2005. godine usvojio Izmjene i dopune Zakona o vodama i izmjene i dopune Zakona o financiranju vodnog gospodarstva. Navedene izmjene usuglašene su sa odredbama Okvirne direktive za vode EU.

6.1.5 Podizanje ekološke svijesti o očuvanju okoliša

2005. godine - Uz zajedničku suradnju IŽ i Ministarstva prosvjete a u suradnji sa nevladinom udrugom PUT iz Labina educirali su se učenici IV i VI razreda osnovnih škola na temu otpada i zaštite krajobraznih vrijednosti. Edukacijom je obuhvaćeno oko 2000 učenika četvrtih razreda i oko 1500 učenika šestih razreda.

Osim toga završen je prvi ciklus EKO TEENS-a. Naime 2003. godine je županija u suradnji s udrugom PUT iz Labina pokrenula višegodišnji projekt sa srednjoškolskom populacijom u domeni zaštite prirode i okoliša. Prve skupine eko teen-sa formirane su u sedam srednjih škola na području Istarske županije. U prvom ciklusu je obuhvaćeno 200-tinjak učenika koji su pod stručnim vodstvom udruge i njihovih profesora stjecali znanja o biološkim, estetskim, gospodarskim, socijalnim i ekološkim vrijednostima istarskog krajobraza.

Radovi sedam grupa Eko teensa javno su predstavljeni 6. svibnja 2005. na završnom susretu svih Eko teensa u Pazinu u Gimnaziji “Juraj Dobrila”. Sve su prezentacije izrađene i snimljene na zajedničkom CD-u i biti će, do kraja juna 2006. godine na web stranicama županije.

Radna grupa za obrazovanje i edukaciju u domeni zaštite voda, koju uglavnom čine nevladine udruge i predstavnici eko škola, još do danas nije u potpunosti započela s radom. U početku su, u formiranje radne grupe, bile uključene samo dvije NGO koje se bave problematikom zaštite voda i tek se u prosincu 2006. zaključilo da je potrebno grupu nadograditi s predstavnicima eko škola ali i s predstavnicima medija koji djeluju na području Istre: Glas Istre, Radio Pula, Radio Istra, ..., TV Nova i sl.

Do danas imamo informacije da su se tijekom 2006. godine provodili slijedeći programi edukacije:

- o odvojenom prikupljanju otpada i njegovoj obradi - namijenjeno učenicima IV razreda osnovnih škola;
- o odvojenom prikupljanju ulja za ugostitelje;
- o uspostavi sustava gospodarenja otpadom u manjim ruralnim sredinama;
- o odvojenom prikupljanju starih lijekova i baterija po srednjim školama;
- srednjoškolske populacije kroz projekt EKOTEEN's - županijski višegodišnji program koji uz godišnju temu uvijek ima i obvezu čišćenja lokacije po preporukama samih članova TEENS'a;
- prekogranični koncept 4R+3E u gospodarenju otpadom kojega provodi NGO Zelena - Istra sa tri slovenske nevladine udruge.

Istarska županija sufinancira nevladine udruge za provedbu navedenih aktivnosti u ukupnoj vrijednosti od 80 000,00 kn od ukupno 100 000,00 kn koliko je osigurano u proračunu županije za 2006. godinu za sufinanciranje projekata u domeni zaštite okoliša.

6.2 Unapređenje gospodarenja krutim otpadnim tvarima

6.2.1 Završetak projektne dokumentacije za odlagalište Jelenčići (Pazin) u 2005. godini

6.2.2 Početak sanacije i rekonstrukcije odlagališta Košambra (Poreč), Kaštijun (Pula), Donji Picudo (Umag), Cere (Labin) i Griža (Buzet).

U 2005. godini izrađena je dokumentacija za sanaciju i rekonstrukciju odlagališta Jelenčići kojim gospodari komunalno poduzeće Usluga iz Pazina. Na temelju projektne dokumentacije stečeni su uvjeti za traženje sufinanciranja rekonstrukcije i sanacije od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Za rekonstrukciju i sanaciju ostalih službenih odlagališta na području Istarske županije sklopljeni su Ugovori sa Fondom o sufinanciranju. Od ukupne investicijske vrijednosti u visini od 228.049.896,00 kn Fond je odobrio učešće od cca 80 miliona kuna ili 34,56%. Potvrđene situacije utroška financijskih sredstava nisu zaprimljene od odgovornih jedinica lokalne samouprave.

U sklopu nacionalnih prioriteta, projekt uspostave županijskog centra za gospodarenje otpadom je predložen u program ISPA. Za 2006. godinu su zatražena financijska sredstva za tehničku pomoć u izradi sveobuhvatne dokumentacije za centralnu zonu (prema Prostornom planu IŽ – postojeća lokacija odlagališta Kaštijun na području Grada Pule), (tehnologija, program, fizibiliti studija, cost-benefit i studija zaštite okoliša).

Ukoliko Europska komisija prihvati i sufinancira navedeno, dokumentacija će biti izrađena uz pomoć konzultanata iz EU te verificirana od strane nadležnih tijela EU čime će se stvoriti uvjeti za lakše korištenje strukturnih financijskih fondova EU za izgradnju i uspostavu sustava.

6.2.3 Sanacija postojećih legalnih odlagališta otpada

Komunalne tvrtke, koje gospodare postojećim legalnim odlagalištima, su uglavnom izradile projektnu dokumentaciju za sanaciju istih (lokacijska – idejni projekt i studija utjecaja na okoliš i građevinska dozvola – izvedbeni projekt uz riješeno imovinsko stanje). Postupak izrade projektne dokumentacije traje nešto duže zbog dugog procesa rješavanja vlasničkih odnosa, odnosno prava građenja (Kaštijun Pula, Buzet) ili zbog revizije projekata (Košambra Poreč) koje je tražio Fond za zaštitu

okoliša i energetska učinkovitost koji, učestvuje u financiranju sanacija u visini do 40%.

U 2005. godini su, za rekonstrukciju i sanaciju pet službenih odlagališta na području Istarske županije, sklopljeni Ugovori sa Fondom o sufinanciranju. Od ukupne investicijske vrijednosti u visini od 228.049.896,00 kn Fond je odobrio učešće od cca 80 miliona kuna ili 34,56%.

U 2005. godini su započete aktivnosti i glede otvaranja županijskog centra za gospodarenje otpadom koji je, prema prostorno planskoj dokumentaciji planiran uz lokaciju postojećeg odlagališta Kaštijun u Gradu Pula. Od provedenih aktivnosti značajno je istaknuti da je navedeni projekt predložen kao nacionalni prioritet u program ISPA TA u dijelu koji se odnosi na tehničku pomoć za izradu svih dokumenata potrebnih za potraživanje sredstava iz programa IPA i ishodovanje lokacijske i građevinske dozvole (idejno rješenje, studija zaštite okoliša sa cost-benefit analizom, pred investicijska studija, studija opravdanosti, izvedbeni projekt). Obzirom da je procedura dobivanja financijske potpore iz programa ISPA TA odustalo se od tehničke pomoći ali će se predmetna dokumentacija biti izrađena uz stručnu i financijsku podršku Europske banke za obnovu i razvoj.

Grad Pula je kroz prostorno plansku dokumentaciju rezervirao prostor te ishodovao iz Državnog ureda za imovinu pravo građenja. Na temelju Društvenog ugovora između grada Pule i Istarske županije u tijeku je registracija tvrtke koja će, u skladu sa Zakonom o otpadu i sa Strategijom gospodarenja otpadom RH gospodariti centrom. Za sada je vlasničko učešće 51% Grad Pula i 49% Istarska županija ali je navedenim Društvenim ugovorom definirana mogućnost uključivanja i ostalih jedinica lokalne samouprave.

6.2.4 Sanacija "divljih" odlagališta otpada

Tijekom 2005. godine Upravni odjel za održivi razvoj Istarske županije, Odsjek za zaštitu okoliša je, u suradnji sa oko 150 subjekata, izradio bazu podataka divljih odlagališta otpada sa potrebnim financijskim sredstvima za njihovu sanaciju. Na temelju toga jedinice lokalne samouprave će, u suradnji s komunalnim poduzećima, podnijeti zahtjev Fondu za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost za sufinanciranje sanacije. Prema elaboratu identificirano je ukupno 295 "ilegalnih" odlagališta otpada za čiju sanaciju je, prema procjenama potrebno osigurati 7 602 603,00 kn.

Osim toga, obzirom da je u suradnji s udrugama speleologa, identificirano da samo na području pazinštine postoji 160 otpadom onečišćenih speleoloških objekata, UO za održivi razvoj je sa slovenskim partnerom kandidirao na program INTERREG III A projekt valorizacije speleoloških objekata - "UNDERGROUND ISTRIA".

Prema podacima EU komisije projekt je ušao u uži krug i očekuje se njegova realizacija tijekom 2007.-2008. godine. Naime, trajanje projekta je 14 mjeseci s krajnjim mogućim rokom realizacije 31. kolovoza 2008. godine.

Za realizaciju projekta potrebno je osigurati ukupno 137 568,50 €, od čega udio sufinanciranja od strane Europske unije iznosi 102 031,00 €, odnosno 74% ukupno prihvatljivih troškova.

Tijekom 2005. i 2006. godine sanirano je ukupno 52 "ilegalnih" odlagališta ili 17,63%. Elaboratom evidentiranih za što je utrošeno 1 290 021,00 kn ili 16,97% ukupno planiranih financijskih sredstva.

6.2.5 Izgradnja kompostane

Grad Rovinj je, u cilju unapređenja sustava gospodarenja otpadom izradio projektnu dokumentaciju za izgradnju kompostane za kompostiranje otpada organskog porijekla poznatog sastava (otpad od hortikulturnog uređenja javnih i privatnih površina – zelena rezidba, košnja trave, tehnološki otpad tvornice duhana i sl.) s ciljem da realizaciju istog sufinancira i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Obzirom da do sufinanciranja od strane Fonda nije došlo, planirana aktivnost nije provedena.

6.2.6 Unapređenje sustava odvojenog prikupljanja korisnog i opasnog otpada iz komunalnog otpada

Tijekom 2006. godine, na temelju Pravilnika o ambalaži i ambalažnom otpadu (NN br. 97/05), kojim se uređuje način postupanja s ambalažom i ambalažnim otpadom, a osobito obveze proizvođača, uvoznika, ambalažera i prodavatelja u proizvodnji, na tržištu i uporabi te način naplate naknada, Istarska županija je, na temelju javnog natječaja i Odluke o koncesiji sklopila koncesijski ugovor s devet pravnih osoba koje su ovlaštene da skupljaju ambalažni otpad sa područja Istarske županije. Stimulacijom proizvođača ambalažnog otpada (kupaca proizvoda u ambalaži s 0,5 kn/ambalažnoj jedinici većoj od 0,2 litre – staklo, PET i Al/Fe ambalaža) na području Istarske županije je prikupljeno 6 395.493 tone ambalaže (staklo, PET, Al-Fe i karton i papir) koja je predana u reciklažu oporabiteljima izvan područja Istarske županije. Osim toga na pojedinim lokalitetima (Općina Medulin) proveden je pilot projekt skupljanja otpadnog jestivog ulja s ugostiteljskim tvrtkama i skupljanja baterija po pojedinim školama, na području Grada Pule.

6.3 Unapređenje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda

6.3.1 Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Grada Pazina

U travnju 2005. godine dovršen je i pušten u probni rad uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Grada Pazina. Tijekom prosinca 2005. godine, nakon tehničkog pregleda i službeno započinje rad uređaja. Taj kapitalni objekt, izgrađen uz sudjelovanje IŽ, Hrvatskih voda, Grada Pazina i KP "Usluga" Pazin, od velikog je značaja za IŽ zbog zaštite izvorišta podzemnih voda iz kojih se pitkom vodom snabdijeva stanovništvo, turizam i privreda južnog dijela Istre. Već tijekom probnog rada uređaja, prema nalazima Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije, vidi se značajno poboljšanje kakvoće voda u uzorcima uzetim u Ponoru rijeke Pazinčice.

Tijekom 2006. godine se trend poboljšanje kakvoće vode i okoliša Pazinskog ponora nastavlja što potvrđuju nalazi Zavoda za javno zdravstvo.

6.3.2 Izrada projektne dokumentacije i početak izgradnje objekata sustava javne odvodnje prema Programu IVS d.o.o. Buzet.

Krajem 2006. godine raspisan je natječaj za izradu izvedbenih projekata sustava javne odvodnje i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za izgradnju sustava javne odvodnje s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda za 16 prioritetnih naselja u II zoni sanitarne zaštite (Roč-Stancija Roč, Prhati, Rudani, Topiti, Kašćerga, Marčenegla-Paladini, Vrh, Grdoselo, Draguč, Butoniga-Cari-Bašići, Butoniga-Šajkovići-Tončići, Cerje, Brajkovići-Terviž).

U tijeku je odabir najboljeg ponuđača. Aktivnost financiraju Hrvatske vode i tvrtka IVS d.o.o.

6.4 Podizanje kvalitete vodoopskrbnog sustava

6.4.1 Objedinjavanje vodoopskrbnih sustava

Odredba koja proizlazi iz Prostornog plana Istarske županije (Sl. novine IŽ 02/02, 1/05, 4/05 i 14/05) da se poradi na objedinjavanju sustava javne vodoopskrbe je tek usvojena na skupštinama tvrtki koje se bave vodoopskrbom u Istarskoj županiji. U suradnji s Hrvatskim vodama pristupilo se izradi Vodoopskrbnog plana kojim će se ponuditi projektna rješenja sigurnog snabdijevanja vodom stanovništva i privrede Istarske županije pitkom vodom. Nakon izrade Plana, prije usvajanja na predstavničkom tijelu IŽ, istoga će Hrvatske vode uputiti na stručnu reviziju.

6.4.2 Zamjena zastarjelih i gradnja novih dijelova vodoopskrbne mreže

Uz financijsko učešće Hrvatskih voda, u iznosu do 50% ukupnih vrijednosti pojedinačnih investicija i Istarske županije, Istarski vodovod Buzet je, na području oko akumulacije Butoniga, izgradio 18 500 m nove vodovodne mreže, dvije crpne stanice - Ladavci i Grimalda, dva rezervoara - Pilošćak i Frki te prekidnu komoru Pagubice.

U sva 3 vodoopskrbna sustava (IV Buzet, Vodovod Pula i Vodovod Labin) zamijenjeni su zastarjeli dijelovi mreže ili je izgrađena nova. Po vodovodima to iznosi:

- **Vodovod Labin – izgradnja 791 m nove mreže u industrijskoj zoni Vinež te zamjena 300 m PVC cijevi u cjevovodu Starci Draga.**

Do 2005. godine u nadležnosti vodovoda je bilo 400 km vodovodne mreže pa povećanje tijekom 2005. godine iznosi svega 0,2%.

Tijekom 2005. godine zamijenjeno je 1091 m (0,2%) zastarjelih dijelova vodoopskrbne mreže

- **Vodovod Pula – izgradnja ukupno 2845,90 m vodovodne mreže u Općini Fažana, Gradu Vodnjanu, Gradu Puli i Oćini Ližnjan te rekonstrukcija ukupno 2687,00 m u Gradu Puli, Gradu Vodnjanu i Općini Fažana i Medulin i rekonstrukcija vodospreme u Prnjanima i prekidne komore u Lobariki.**

Do 2005. godine u nadležnosti vodovoda je bilo 755 161 m vodovodne mreže pa povećanje tijekom 2005. godine iznosi 0,4%.

Tijekom 2005. godine je zamijenjeno 5532,90 m (0,4%) zastarjelih dijelova vodoopskrbne mreže

- **Istarski vodovod Buzet - na području kojega pokriva, osim područja oko Butonige, uz financijsku podršku Hrvatskih voda, jedinica lokalne samouprave i županije, izgrađeno je 44 704 m vodovodne mreže i dvije HS - Meloni i Škrbani.**

Prema podacima koje smo zaprimili od članova radne grupe za unapređenjem sustava i sigurnosti vodoopskrbe tijekom 2006. godine je rekonstruirano oko 15 000m vodoopskrbne mreže za što je uloženo 11,700 miliona kuna.

Za istaknuti je veoma značajnu investiciju koju je započeo Vodovod Pula a odnosi se na rekonstrukciju azbestno - cementnog cjevovoda Rovinj - Pula. U 2006. godini izmijenjeno je 6000 km cjevovoda od ukupno 13 000 m na način da je pored azbestno-cementnog cjevovoda položen novi čelični cjevovod. na taj način je spriječeno onečišćenje okoliša azbestom a rezervirana je trasa za provlačenje druge infrastrukture (PTT mreža i sl.)

U izgradnju oko 35km nove mreže uloženo je 14,500 miliona kuna.

Osim navedenog rekonstruirane su 4 građevine u sustavu (vodospreme) i izgrađene tri nove u visini financijskih ulaganja od 25,5 miliona kuna.

Uz navedeno, tvrtke ulažu u modernizaciju i sigurnost vodoopskrbe aktivnostima kao što su izrada katastra vodovodne mreže, implementaciju GIS i ISO sustava, sigurnost električnog napajanja građevina u sustavu, unapređenja sustava dezinfekcije, zaštitu sliva izvorišta, laboratorijsku opremu, radne prostore i sl.

Financijska sredstva osiguravaju se iz vlastitih sredstava vodoopskrbne tvrtke, sredstava Hrvatskih voda, jedinica lokalne samouprave (gradovi i općine), lokalne samouprave i uprave (županija) te kreditnih sredstava.

U 2006 godini je ukupno u unapređenje sustava vodoopskrbe utrošeno oko 53 miliona kuna od čega se 79,62% odnosi na područje koje pokriva Istarski vodovod, 16,98% na područje koje pokriva Vodovod Pula i 1,20% na područje koje pokriva Vodovod Labin.

6.4.3 Praćenje zdravstvene ispravnosti vode za piće

Tijekom 2005. i 2006. godine nastavilo se s programom praćenja zdravstvene ispravnost vode za piće prema Programu Istarske županije i to na tri razine:

- izlazi iz postrojenja,
- vodospreme i
- vodoopskrbna mreža.

Na području Grada Pule u sklopu Programa javnozdravstvenih mjera na 10 lokacija pratila se zdravstvena ispravnost vode za piće. Praćenje prema Programima obavljao je ovlašteni laboratorij Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije. Vodovodi su putem svojih "internih" laboratorija svakodnevno pratili stanje zdravstvene ispravnosti vode za piće. Sanitarna inspekcija, kao upravno tijelo, putem svojeg Programa uzorkovanja obavljala je zdravstveni nadzor nad vodoopskrbnim objektima i zdravstvenom ispravnošću vode za piće. Podaci o praćenju zdravstvene ispravnosti vode za piće na vodoopskrbnoj mreži prema Programima Istarske županije i Grada Pule nalaze se na web stranicama Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije i Istarske županije. Vodovodi na svojim web stranicama objavljuju podatke o ispitivanjima svojih "internih" laboratorija.